AMATÉRSKÁ SCÉNA

ROČNÍK 7
DUBEN
4 KČS

as 70

4

Sté výročí narození Vladimíra Iljiče Lenina podněcuje ke vzpomínce na galerii postav českých profesionálních i amatérských herců, kteří ztělesnili jeho osobnost v různých hrách. K nejvýznamnějším patřil Valter Taub v Pogodinově Kremelském orloji, který v režii Karla Palouše uvedlo Realistické divadlo téměř před deseti lety. Nejúplnější charakteristiku tohoto výkonu zachytil tehdy podle našeho mínění Aleš Fuchs v Divadelních novinách č. 7 z r. 1961:

ROLE

Nesčíslněkrát jsi ho viděl na fotografiích, přemýšlel o jeho myšlenkách, životě a díle, nesčíslněkrát tě zaujaly dokumentární záznamy z jeho projevů a sledovals i řadu herců, kteří se na jevišti nebo ve filmu pokoušeli opět transformovat jeho osobu, a přece — když v Realistickém divadle nastudovali v Paloušově režii Kremelský orloj, byl to znovu Lenin, který nejvíc vzrušoval. Úkol pro herce zcela zvláštní a mimořádný — „hrát" člověka, který pro celé lidstvo tolik znamená, jehož jméno je spjato s celou novou světovou epochou... Snad to ani není tak docela úkol herecký, jako spíš myslitelský a lidský, nechce-li ovšem herec ulpět na známých vnějších podrobnostech a fyziologické nápodobě.

Tohle alespoň potlačil Valter Taub na hranici míry. Nesnaží se působit něčím, co lze odpozorovat z filmových snímků a nastudovat z útržků pamětníků, třebaže se nevzdává některých známých gest a v určitých okamžicích i typického postoje s poněkud nachýleným tělem a dopředu zahleděnýma očima. Taub především tvoří Lenina s obrovským zaujetím vnitřním, rve se o myšlenky, které Lenin v textu říká, jako by je právě nyní říkal opravdu poprvé, jako by na síle pravdy těchto vět záležela budoucnost. Tím mocněji pak působí výsledný dojem, kterým je historická pravda budovatelů socialismu. Proto třeba tolikrát vyslovovaná myšlenka elektrifikace na diváka nakonec opět působí jako politický argument, silnější o působivost hercova umění.

Výborná je celá scéna setkání Lenina s hodinářem, který má opravit orloj na Spasské věži. Stach dovedl v drobné scénce vykreslit rozžití člověka, který tváří v tvář Leninovi nabývá sebedůvěry. A Lenin, nakloněn ke shrbenému starci, poslouchá, usmívá se a slovo za slovem ho ujišťuje o své důvěře. Neméně vzrušivé je setkání Lenina se spisovatelem, o němž, jak víme, napsal pak Wells knížku Rusko v mlze, a tím proti své vůli také přispěl k poznání, že Leninovy sny, o nichž tehdy pochyboval, jsou uskutečnitelné. „Přijďte se podívat za deset let...," říká Lenin, v Taubově podání už trochu unaven, rozjitřen zuřivou nechápavostí Angličana, ale přece jen nezlomen, s jiskřičkou vášně kdesi v očích, které se vždy poněkud rozšíří, kdykoli se v Leninovi rozbouří nové a nové myšlenky, sny...

LIST ZE ŠVÉDSKA

Pan Bergvin ze Švédska, známá to postava posledních Jiráskových Hronovů, poslal redakci dopis, v němž klade několik otázek k situaci, perspektivám i smyslu ochotnického divadla s tím, že k položení těchto otázek ho inspirovala účast a zážitky na posledních pěti Jiráskových Hronovech.

Pan Bergvin píše (cituji):

„Co jsem na Hronovech viděl, je většinou zrcadlem profesionálního divadla. Hry jsou většinou tytéž, jaké lze vidět na profesionálních scénách. Soudě podle inscenací, jsou pravděpodobně totožné i pracovní metody a také cíl — míním umělecký cíl. Režisér určil inscenační záměr, herci jej naplňují. Hrají velké hvězdy i malé hvězdičky — docela jako v profesionálním divadle . . .

Souhrn mých poznatků z Hronova (ale také například ze Švédska a jiných zemí) klade otázky mně i každému, kdo vážně pracuje v amatérském divadle. Pokouším se je formulovat takto:

1. Proč jde amatérské divadlo stále jen ve stopách profesionálního?

2. Kdy si amatérské divadlo uvědomí, že vývoj divadla všeobecně je také otázkou amatérského divadla?

3. Má za existence profesionálního divadla vůbec smysl takové ochotnické divadlo, které nemá svou vlastní tvář?“

V dalším pak pisatel alespoň částečně odpovídá na položené otázky a vidí záruku vývoje ochotnického divadla v tzv. kolektivním divadle. Tímto termínem má na mysli divadelní ochotnickou práci ve skupině, v níž se každý jednotlivec stane členem kolektivu tak, aby dával inspiraci jeden druhému, kde členové spolupracují a ne toliko pracují jeden vedle druhého. Upozorňuje, že by se tento ideál mohl uplatnit v malých aktových hrách, že není třeba hrát velké náročné hry s lesklými rolemi pro hvězdy, vedle nichž ostatní trpí a jsou satelity. Na závěr dopisu pan Bergvin uvádí, že je přesvědčen, že budoucnost ochotnického hraní je v kolektivnosti a experimentu.

Tolik tedy pan Bergvin. I když se domníváme, že jeho názory jsou do značné míry ovlivněny situací švédského ochotnického divadla a jeho tradicemi a dále, že jeho formulace nejsou zcela přesné a jasné (patrně i pro jazykové těžkosti — dopis je psán německy), přece pokládáme za potřebné se nad některými problémy plynoucími z tohoto dopisu zamyslet.

Předně: je pravda, že amatérské divadlo jde stále jen ve stopách profesionálního divadla a jestliže ano, je to vždy nedostatek?

Věc je, zdá se, složitější. Především neodpovídá skutečnosti generalizace, že amatérské divadlo jde stále jen ve stopách profesionálního divadla, tedy že v podstatě ochotníci toliko ve svých poměrech a vzhledem ke svým možnostem přebírají postupy profesionálního divadla (dramaturgické, režijní, herecké, scénografické atd.). Lze snést řadu důkazů o vlastní cestě jednotlivých souborů, která je nebo v historii byla vážným podnětem pro celou divadelní kulturu. Je ovšem pravda, že v určitých obdobích, zejména když profesionální divadelnictví nestagnuje, stává se profesionální divadelní práce vzorem pro ochotnické soubory. Dokladem k těmto úvahám může být vznik tzv. komorních divadel v posledním desetiletí minulého století v Evropě (Theâtre libre v Paříži, MCHAT v Moskvě, Freie Bühne v Berlíně atd.). Tato divadla vznikla z amatérských snah po neoficiálním divadle a znamenala přínos celé světové divadelní kultuře. U nás obdobný význam mělo Osvobozené divadlo, malé scény vznikající v padesátých letech (Zábradlí, Semafor, Kladivadlo apod.).

Nelze tedy vidět chybu v tom, jestliže se ochotnické soubory na druhé straně inspirují u profesionálních divadel. Naopak, je to nutno pokládat za zcela normální. Vždyť profesionální divadlo má k dispozici odborně vzdělané a talentované umělce a jejich práce může být oprávněně vzorem pro amatéry. Odsouzeníhodné je toliko vnější plagiátorství, kopírování a napodobování. Nemyslím, že by poslední Hronovy byly důkazem pro tento špatný přístup ochotníků k divadelní práci (inscenace brněnských Skřivanů, Studia z Olomouce, vyškovské inscenace Sachse či Mrožka atd.).

Věc je navíc komplikována tím, že ochotnické divadlo (stejně jako profesionální) netvoří jednolitý celek, že existuje řada typů ochotnických souborů, které reprezentují určitý vymezený smysl a druh divadelní práce. To už se dostávám vlastně k další otázce pana Bergvina:

Má za existence profesionálního divadla vůbec smysl takové ochotnické divadlo, které nemá vlastní tvář?

Nemělo by patrně smysl, kdyby toliko napodobovalo neuměle profesionální scény. Problém je však opět složitější. Základní třídící hledisko je v tom, zda při ochotnické divadelní práci vzniká nebo nevzniká umělecké dílo. Jestliže vznikne inscenace, která je uměleckým dílem se všemi atributy umění, je věc jasná. Patří plně do divadelní kultury. Jde nepochybně spíš o výjimky. Co však všechna ta ostatní ochotnická činnost? Lze ji v mnohotvárnosti výsledků a významů pokládat za neužitečnou, zbytečnou a nepotřebnou? Odpovídám ne! Důkaz je snadný. I tam, kde v pokusu o vytvoření uměleckého díla se neuspěje ve výsledné inscenaci, zůstávají rozsáhlé výsledky ve vědomí tvůrců, kteří se setkali s estetickou zkušeností, poznali nové vztahy ke světu, věcem i lidem. V aktivní tvůrčí práci roste bez ohledu na výsledek rovněž aktivní, tvořivé, intelektuální a citové poznání estetických vlastností věcí a jevů a těch společenských vztahů, které tvoří obsah estetických vlastností. A to všechno není málo.

Mimo to zejména v současném moderním světě se otevírá celá rozsáhlá oblast odborně nazývaná rekuperace. Na člověka totiž působí a společensky ho formují nejrůznější faktory: rodina, škola, práce (tvorba existenčních prostředků), ale i tzv. rekuperace, do níž zahrnujeme pracovní zahálku, rekreaci, společenský styk, estetické vnímání (příroda, lidé, umělecká díla atd.), tělovýchova a sport (činitelé fyzicky aktivizující), aktivní amatérská činnost technická i umělecká (činitelé psychicky aktivizující).

Nás pochopitelně zajímá v těchto úvahách právě tato posledně jmenovaná činnost. Význam je v tom, že dává možnost působit na člověka přes estetické vnímání, aktivní tvorbu a s ní související poznání, přes vztah jedince a kolektivu až k práci na osobnosti člověka. Je zajímavé, jak je podceňována tato mimoexistenční amatérská činnost. Připomíná to podceňování

sportu a tělovýchovy před padesáti až šedesáti lety. Dnes je každému jasné, jaký význam má sport pro fyzické zdraví člověka, ale zapomíná se, jaký význam má aktivní amatérská tvůrčí činnost ať technická či umělecká pro psychické zdraví člověka žijícího v moderní společenské struktuře. V této souvislosti by bylo možno hovořit o kompenzačním významu tvůrčího amatérismu a o dalších významech.

Ale ani to není všechno. To jsme stále jen v okruhu samotného divadelního ochotníka. Co se stane, když výsledky jeho aktivní tvůrčí práce konzumují ve formě inscenace diváci. Stále mám na mysli inscenace, které většinou nejsou uměleckým dílem. Nelze popírat, že může a také dochází někdy ke kažení vkusu. Většinou však tomu tak není. I neumělé výsledky inscenační mají podle místa své existence nejrůznější oprávnění. Umožňují například formu společenského styku, přinášejí mimoestetická poznání, přinášejí i nezprostředkovanou zábavu apod. Chci prostě říci, že v konkrétních podmínkách má ochotnická divadelní práce i při neuměleckých výsledcích význam a poslání jdoucí mimo okruh samotných ochotníků. Jde o otázky, které by si vyžádaly samostatnou studii.

Závěrem tedy: ochotnické divadlo má svůj význam i vedle profesionálních divadel. Hledání tváře ochotnické činnosti je konkrétní věcí jednotlivých souborů. Nelze najít tvář unifikovanou pro celé hnutí: Závisí to jednak na tom, jací lidé, jak vzdělaní, jak nadaní a jak šikovní se v souboru sejdou, zda se v kolektivu objeví osobnost nebo ne. Záleží na tom, v jakém prostředí a v jakých podmínkách soubor pracuje, ale záleží také na tom, v jaké době pracuje, co se děje v hospodářství, politice a vůbec v životě státu, oblasti či místa. Podle toho všeho se různí tvář souboru, tvář jeho ochotnické divadelní činnosti. S tím souvisí patrně i charakter kolektivu tuto činnost provozujícího. Tomu by pak měla odpovídat i pomoc souborům, která by neměla přeceňovat význam divadelního ochotnictví, ale také by ho v žádném případě neměla podceňovat.

Zdá se tedy, že list pana Bergvina nás podnítil opět trochu zauvažovat nad problémy našeho ochotnického divadla. Jsem přesvědčen, že při vší odlišnosti našeho a švédského ochotnického divadla se mohou najít styčné body. Jsme přece jen všichni lidé na jedné zemi.

ZDENĚK KOKTA

MARTINEK 3

CHRONOLOGICKÝ PŘEHLED

ČÁST DRUHÁ

30. 8. 1756 zahájena představení ruského dvorního souboru, vedeného dramatikem A. P. Sumarokovem (faktickým zakladatelem byl herec F. G. Volkov). Repertoár tvořily především Sumarokovovy tragédie „Sinav a Truvor", „Chorev", „Hamlet" ... Sumarokovovy komedie „Podvodem vynucené věno" ..., Molièrovy komedie „Lakomec", „Škola žen", „Tartuffe" aj. Ruská dramatická tvorba tak dostala samostatnou scénu, pevný soubor, který záhy dosáhl profesionální úrovně a obhájil své místo vedle zahraničních skupin (německé činoherní skupiny, italského operního ansámblu a francouzské komediální družiny)

1763 zemřel F. G. Volkov, nadaný herec a organizátor

1756—1761 představení Moskevské university. Od 1759 ve spolupráci s italským provozovatelem Locatellim pod názvem „Ruské divadlo", kde byly uvedeny Fonvizinovy komedie. 1761 hostovalo v Petrohradě a nejnadanější herci převedeni do řad dvorního souboru (T. M. Trojepolská, A. M. Michailovová)

1762 nástup nevolnických divadel, vytvářených bohatými aristokratickými rody podle vzoru dvorní scény. Nejednou pouze napodobovala, jindy značně přesahovala díky výpravnosti, mnohdy vytvářela pro konzervativní šlechtu iluzi vlastního dvorního života. Některá z nevolnických divadel měla nespornou úroveň (Ostankinské divadlo), jiná nebyla ničím jiným než statkářskými harémy. Většinou zde měla neoficiální premiéru díla ruského klasicismu, komedie autorů jako Fonvizin, Lukin, Knažnin, Krylov, Kapnist aj.

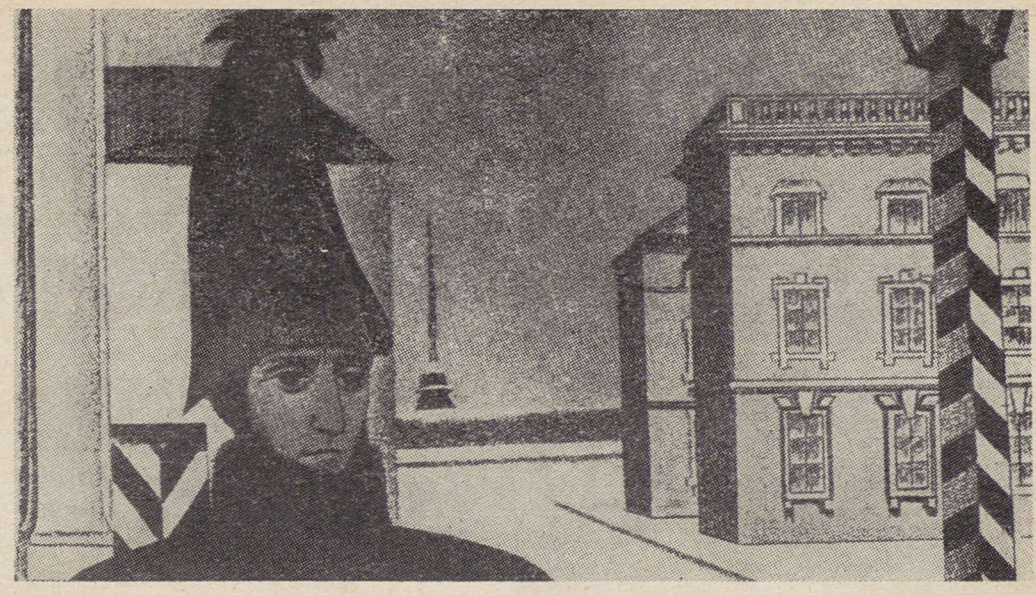
1780 otevřeno Šeremetěvovo nevolnické divadlo v Moskvě

1787 otevřeno Šeremetěvovo nevolnické divadlo v Kuskovu

1792 otevřeno Šeremetěvovo nevolnické divadlo v Ostankinu (přestavba 1793—1796), jedinečné architekto-

Ruslan a Ludmila. Kresba I. B. Bilibina, 1908

Piková dáma.
Kresba V. I. Šuchajeva, 1923

nickým řešením: divadelní scéna, schopná takřka momentální přestavby v taneční síň, tvořila součást „paláce umění" v nádherném přírodním prostředí. Divadlo uvádělo repertoár, který opravňoval poklesek hraběte Šeremetěva, jeho milostný vztah k herečce P. Žemčugovové

DRAMATIKA RUSKÉHO OSVÍCENSTVÍ

1765 dopsána Lukinova komedie „Hýřil láskou napravený"
1766 Fonvizin publikoval komedii „Brigadýr"
1771 Sumarokov zveřejnil historickou tragédii „Dimitrij Samozvanec"
1772 M. V. Popov dokončil komickou operu „Aňuta"
1779 inscenována Ablesimovova komická opera „Mlynář, kouzelník, lhář a svat"
1781 Fonvizinova komedie „Výrostek" (starší české překlady pod názvem „Mazánek")
1789 Kňažninova historická tragédie „Vadim Novgorodský"
1800 Krylovova satirická komedie „Trumf"
1802 Iljinovo sentimentální drama „Líza aneb Vítězství vděku"
1804 Ozerovova neoklasicistická tragédie „Oidipus v Aténách"
1806 zahájena představení dvorní scény v Moskvě, z níž postupně vzniklo Malé a Velké divadlo
Dramatika ruského klasicismu záhy kladla důraz na domácí historickou tematiku, díky pozdějšímu nástupu rychleji se zbavila estetické strnulosti, změny v pojetí pravidla „tří jednot" umožňovaly mnohé realistické postupy, připravující vznik specifické, myšlenkově i umělecky samostatné domácí tvorby. Paralelní existence nové ruské komedie, sentimentální komedie i komické opery s mohutným využitím lidového folklóru naznačený vývojový proces ještě zrychlila.

VRCHOLNÁ FÁZE RUSKÉHO DRAMATU V PRVNÍ POLOVINĚ DEVATENÁCTÉHO STOLETÍ

1808 Glinkovo historické drama „Osvobozené Holandsko"
1809 Ivanovovo historické drama „Marfa Posadnica aneb Pokoření Novgorodu"
1816 aktualizovaný překlad Voltairovy tragédie „Tancred"
1818—1819 konečná verze Kateninovy historické tragédie „Andromacha"
kolem 1819 rozepsána nedokončená Kjuchelbekerova tragédie „Argivjané"
1821 rozepsána nedokončená Puškinova komedie „Liberál", sestaven plán historické tragédie „Vadim Novgorodský"
14. 10. 1824 zahájilo Malé divadlo v Moskvě
1824 dokončena Gribojedovova komedie „Hoře z rozumu". Neúplný text s cenzurními škrty vydán 1833, úplný 1862. První představení: 26. 1. 1831 (Petrohrad), 27. 11. 1831 (Moskva)
1825 dokončena Puškinova tragédie „Boris Godunov". Knižní vydání 1830 — první představení: 17. 9. 1870 (Petrohrad), 19. 10 1880 (Moskva). První takřka úplné nastudování Puškinova textu bez cenzurních zásahů: 10. 10. 1907 (Moskevské umělecké divadlo)
1830 Puškinovy „malé tragédie": „Skoupý rytíř" inscenován 1. 2. 1837 (Petrohrad), „Kamenný host" a „Mozart a Salieri" — 27. 1. 1832 (Petrohrad), nejvýznamnější inscenace v Malém divadle s účastí M. S. Ščepkina (1854)
1830 Lermontovovo drama „Menschen und Leidenschaften"
1830 Bělinského dramatická prvotina „Dmitrij Kalinin", zakázaná carskou cenzurou
1831 Lermontovovo romantické drama „Podivný člověk"
1833 první verze Gogolovy „Ženitby" pod názvem „Provinční ženichové"
kolem 1834 nedokončená Gogolova komedie „Vladimír III. stupně", převedená později do „malých komedií" — „Soudní spor", „Pokoj pro služebnictvo", „Jitro tuze zaměstnaného člověka", „Obecenstvo se rozjíždí po představení nové komedie"...
1834—1835 Puškinovy „Scény z dob rytířských"
1835 první verze Gogolovy komedie „Revizor", dokončovaná v rozmezí 1835—1842. Premiéra v Alexandrinském divadle (Petrohrad) 19. 4. 1836, v Malém divadle (Moskva) — 25. 5. 1836
1835 Lermontovova romantická tragédie „Maškaráda", verze v rozmezí 1835—1841. Cenzurní zákaz odvolán 1852, inscenace v Alexandrinském divadle — 1852, v Malém divadle — 1864. Jedno z nejúplnějších představení, Mejercholdovo nastudování (25. 2. 1917)
1841 Gogolova komedie „Hráči", první představení 1843
1842 Gogolova komedie „Ženitba", uvedena v Malém divadle — 5. 2. 1843

Evžen Oněgin. Kresba V. M. Konaševiče, 1936

DRAMATIKA RUSKÉHO KRITICKÉHO REALISMU

1844 Někrasovova fraška „Petrohradský lichvář"
1846 Turgeněvova hra „Neopatrnost"
1848 Někrasovova aktovka „Teskný podzimní večer"
1848—1849 Turgeněvova komedie „Příživník" („Chléb z milosti") a „Snídaně u maršálka šlechty"
1850 Turgeněvova komedie „Měsíc na vsi", zakázána do 1854, jedno z prvních představení v Malém divadle (1872), ideální nastudování na mchatovské scéně (1909)
1851 Ostrovského komedie „Vrána k vráně sedá", povolena až 1861
1852—1854 první část Suchovo-Kobylinovy „Dramatické trilogie" — „Svatba Krečinského", nastudována v Malém divadle (1855)
1853 Ostrovského komedie „Chudoba cti netratí", uvedena v Malém divadle (25. 1. 1854)
1856 Ostrovského komedie „Výnosné místo", inscenována v Malém divadle (16. 2. 1867), carská cenzura odvolala povolení a k obnovení představení mohlo dojít až v roce 1862
1859 Ostrovského tragédie „Bouře", inscenována v Malém divadle — 6. 11. 1859 (v hlavní roli Nikulinová-Kosická), v Alexandrinském divadle — 2. 12. 1859 (v hlavní roli Snětkovová)
1860 Mejova historická hra „Pskovitanka"
1860 Pisemského drama „Hořký osud", uvedeno v Alexandrinském divadle (1863)
1861 druhá část Suchovo-Kobylinovy trilogie „Proces", mohla být uvedena pod názvem „Minulé doby" v Malém divadle (1882)
1864 Ostrovského drama „Vévoda aneb Sen na Volze", inspirované lidovým divadlem
1865 Ostrovského psychologické drama „Močál"
1865 první část historické tragédie A. K. Tolstého „Smrt Ivana Hrozného"
1866—1884 zahájila scéna tzv. Uměleckého kroužku, vedeného hercem Malého divadla P. M. Sadovským, za spoluúčasti A. N. Ostrovského
1868 druhá část historické tragédie A. K. Tolstého „Car Fjodor Ioannovič", inscenace povolena až 1898 (Moskevské umělecké divadlo)
1868 Ostrovského komedie „Horoucí srdce", poprvé v Malém divadle (1869). Nejvýznamnější nastudování v Moskevském uměleckém divadle (1926)
1868 Ostrovského komedie „I chytrák se spálí", uvedena v Alexandrinském divadle (1868). Pozoruhodné nastudování v Moskevském uměleckém divadle (1910)
1869 poslední část Suchovo-Kobylinovy trilogie „Smrt Tarelkinova", k premiéře mohlo dojít až v Divadle literárního spolku (1900)
1870 Ostrovského komedie „Les", inscenována v Alexandrinském divadle — 1. 11. 1871, v Malém divadle — 16. 11. 1871. Legendární nastudování, Mejercholdova aktualizovaná montáž textu (1924)
1870 závěrečná část historické trilogie A. K. Tolstého „Car Boris"
1872 zahájilo divadlo na polytechnické výstavě, vedené A. F. Fedotovem, působící později pod názvem Všeobecně přístupné divadlo (1873—1876)
1873 Ostrovského alegorická hra „Sněhurka"
1874 ustaven Spolek dramatických spisovatelů a operních skladatelů v Moskvě
1876—1897 ustaven tzv. Shakespearovský kroužek, který pod vedením prof. N. I. Storoženka uváděl hodnotné překlady Shakespearových tragédií i komedií
1878 Ostrovského drama „Bez věna"
1878—1881 Čechovova dramatická prvotina bez názvu, později uváděná jako „Člověk Platonov"
1830—1882 Puškinovo divadlo (Divadlo A. Brenkové u Puškinova pomníku) v Moskvě, orientované na umělecký repertoár, dostupný lidovému obecenstvu. Po roce 1882 převzal vedení podnikatel F. A. Korš, který je podřídil komerčním zájmům (pod názvem Ruské činoherní divadlo)
1832 zahájil tzv. Alexejevovský kroužek, amatérská scéna, kde se uplatnilo herecké i režisérské nadání K. S. Stanislavského
1886 drama L. N. Tolstého „Vláda tmy", mohlo být uvedeno pro cenzurní zábrany až Literárně uměleckým spolkem (1895), Moskevským uměleckým divadlem (1902). Pozoruhodné nastudování režiséra B. Ravenskicha v Malém divadle (1956)
1887 Čechovovo drama „Ivanov", další redakce 1888. Uvedeno v Koršově divadle (1887), v Moskevském uměleckém divadle (1904)
1888—1891 Čechovovy „malé komedie", frašky a vaudevilly — „Medvěd", „Námluvy", „Svatba", „Jubileum"...
1888 ustavena dramatická sekce Spolku literatury a umění, vedená záhy K. S. Stanislavským
1890 komedie L. N. Tolstého „Plody osvěty" („Není nad vzdělanost"), inscenována Spolkem literatury a umění (1891)
1894 drama L. N. Tolstého „Petr Chlebnik"
1895 Čechovovo drama „Racek", uvedené Moskevským uměleckým divadlem (1898) po skandálním neúspěchu v Alexandrinském divadle (1896)
1896 Čechovova hra „Strýček Váňa" (přípravná verze pod názvem „Lesní muž", 1889; další verze 1890), inscenována v Moskevském uměleckém divadle (1899)
1897 drama L. N. Tolstého „Živá mrtvola", uvedena v Alexandrinském divadle a Moskevském uměleckém divadle (1911)
14. 10. 1898 zahájilo Moskevské všeobecně přístupné umělecké divadlo (známé pod zkratkou MCHAT). První

představení: Tolstého „Car Fjodor Ioannovič" a Čechovův „Racek"
1900 Čechovovo drama „Tři sestry", nastudované Moskevským uměleckým divadlem (1901)
1901 Najděnovovo drama „Vaňušinovy děti"
1901 Gorkého drama „Měšťáci", uvedené Moskevským uměleckým divadlem (1902). První pokus o konfrontaci měšťáckého světa s odlišnými životními zájmy proletariátu
1902—1906 Tovaryšstvo nového dramatu vedené Koševerovem a Mejercholdem, kombinující postupy kritického realismu s představami o požadavcích symbolistické dramatické tvorby
1903 Čechovova komedie „Višňový sad", nastudovaná Moskevským uměleckým divadlem (1904)

KONFRONTACE VÝSLEDKŮ KRITICKÉHO REALISMU A MODERNISTICKÝCH PŘEDSTAV

1904—1909 Nové činoherní divadlo V. F. Komissarževské v Petrohradě
1904 Gorkého drama „Letní hosté", uvedené v Novém činoherním divadle (1904), zakázané carskou cenzurou a povolené až na podzim 1905, v předvečer revolučních událostí
1905 organizováno Moskevské divadlo — studio, vedené K. S. Stanislavským a V. E. Mejercholdem. Experimentální scéna, orientovaná na symbolistické drama
1905 Gorkého drama „Barbaři", poprvé uvedeno v témže roce divadlem v Rize. Pozoruhodné nastudování Malého divadla (1941)
1905 Gorkého drama „Děti slunce", poprvé uvedeno v Novém činoherním divadle V. F. Komissarževské a Moskevském uměleckém divadle (1905)
1905 drama L. Andrejeva „Ke hvězdám"
1906 Gorkého drama „Nepřátelé" (pozdější redakce textu 1933), carskou cenzurou zakázané. Světová premiéra v Berlíně (1906), poprvé mohlo být uvedeno v letech 1917—1918, po Říjnové revoluci
1906 Blokova komedie „Panoptikum" („Balagančik"), inscenována v Novém činoherním divadle V. F. Komissarževské
1906 Blokova hra „Král na náměstí"
1906 Blokova hra „Neznámá", uvedena v Těniševském sále režisérem V. E. Mejercholdem (1914)
1906 Brjusovovo drama „Země", inscenováno Velkým činoherním divadlem v Petrohradě (1922) a Státním experimentálním divadlem (1923)
1906 drama L. Andrejeva „Savva"
1907 tragédie F. Sologuba „Vítězství smrti" v Novém činoherním divadle V. F. Komissarževské
1907 „Život člověka" a „Smrt člověka" L. Andrejeva
1907 Blokova „Hra o Theofilovi", inscenována Starodávným divadlem za účasti N. N. Jevreinova (1908)
1907—1908, 1911—1912 Starodávné divadlo, vedené N. V. Drizenem a N. N. Jevreinovem, pokoušelo se rekonstruovat nejvýznamnější etapy tvarů improvizovaného divadla (aristofanovské komedie, španělská renesanční komedie, komedie dell'arte...)
1908 Gorkého drama „Poslední", carskou cenzurou zakázané. Poprvé uvedeno M. Reinhardtem v Berlíně (1910), v Rusku — Prvním moskevským dělnickým divadlem (1917)
1908 drama L. Andrejeva „Dny našeho života"
1909 drama L. Andrejeva „Anatema", uvedeno Moskevským uměleckým divadlem
1909 „Černé masky" L. Andrejeva
1910 Gorkého drama „Vassa Železnovová", nastudováno Novým činoherním divadlem v Petrohradě. Druhá verze (1935) v Ústředním divadle Rudé armády
1910 Andrejevovo drama „Gaudeamus"
1910 Brjusovovo drama „Poutník"
1912 Andrejevova hra „Profesor Storicyn", hrána v Malém divadle
1912 Andrejevovo drama „Jekatěrina Ivanovna" v Moskevském uměleckém divadle
1913 Blokovo drama „Růže a kříž"
10. 5. 1917 ustaveno První petrohradské dělnické socialistické divadlo

EXPERIMENTÁLNÍ CENTRA RUSKÉ PŘEDREVOLUČNÍ MODERNY

1905—1906 Moskevské divadlo — studio
1906—1908 Mejercholdovo působení v Novém činoherním divadle V. F. Komissarževské
1907—1908, 1911—1912 Jevreinovovo působení ve Starodávném divadle
1907—1909 Křivé zrcadlo v Petrohradě. Kabaretní scéna, orientovaná na satirické žánry a parafráze řadových divadelních představení
1910 Studio památky V. F. Komissarževské, vedené F. F. Komissarževským. První pokusy o využití abstraktní malby jako pozadí pohybových etud
1910—1911 Mejercholdovo studio Dům intermedií, navazující na množství analogických pokusů v Borodinském studiu, Žukovském studiu, prakticky vývojový předstupeň studia Láska ke třem pomerančům
1911—1912 Literární a divadelní pořady v kabaretu Toulavý pes, inklinující k futuristickým kruhům
1913—1916 První studio Moskevského uměleckého divadla
1912—1913 Tovaryšstvo herců, malířů, spisovatelů a hudebníků, kde se rodilo syntetické pojetí divadelního představení, představy o nezbytném obrození činoherního umění výboji jiných druhů umění
1913 První futuristické divadlo na světě. Petrohradská scéna, kde měla premiéru Majakovského dramatická prvotina „Tragédie" (omylem cenzurou přezvaná na „Vladimír Majakovskij") a operní představení podle libreta V. Kručenych „Vítězství nad sluncem"
1914 Komorní divadlo v Moskvě, vedené A. J. Tairovem, orientované na nejobtížnější dramatické žánry a programově vychovávající profesionálního herce syntetického typu. Částečně navázalo na reformátorské úsilí K. A. Mardžanišviliho ve Svobodném divadle (1913)
1914 Druhé studio Moskevského uměleckého divadla
1914—1917 Studentské dramatické divadlo, vedené J. B. Vachtangovem
1915 Studio V. E. Mejercholda v Petrohradě

(Pokračování)

Evžen Oněgin. Silueta V. Svitalského, 1935

Cyrile — příteli,

nemám to k Tobě do Drahotuš (Drahotuše?) tak daleko a jistě by to bylo zcela lidské a normální, kdybych Ti na Tvůj polemický článek o operetě, uveřejněný v AS číslo 1, ročník 7, odpověděl ústně. Už také proto, že jsem se osobně přesvědčil o tom, že se u Vás v Drahotuši (Drahotušich) dovedete o své hosty dobře postarat. Jednou ses ale rozhodl pro veřejnou polemiku, tak ji tedy měj!

Pro svůj příspěvek vybral sis titul „Co dál s operetou aneb Babo raď!"

Jelikož opravdu nevím, co dál s operetou a také jsou jisté fyziologické důkazy o tom, že nejsem bába, nemohu, bohužel, ani poradit. Přesto jsem obešel všechny báby v okolí svého bydliště, ale ani ty mi nedaly cenných rad. Nedá se tedy říci, že bych k Tvému příspěvku přistupoval neodpovědně a bez přípravy. Už také proto, že jsem během svého krátkého života jenom se závistí četl spousty diskusí a polemik, aniž bych se mohl zapojit, a tak ta Tvoje mi spadla doslova s nebe. Konečně je tu příležitost, abych se i já vyslovil k danému tématu.

Tak tedy za prvé se domnívám, že si to trošičku zbytečně všechno komplikujeme. Něco se objeví a hned je problém. Někdy mám pocit, že se na ten problém doslova těšíme, aby tedy bylo o čem polemizovat. Co bychom si asi počali bez problémů? Včera byly problémem v ochotnickém divadle tzv. malé formy, dneska je to opereta. A přesto to budou ochotníci stejně dělat po svém. Z ochoty. Dokonce se obávám, že ty naše polemiky jsou jim tak trochu egál. Ale buďme rádi, že to neberou vážně, že si ty problémy nepřipouštějí, protože to by pak kvůli problémům neměli ani čas dělat divadlo. V nenávratnu jsou doby mého dědečka, horlivého sokolského ochotnika, který dělával divadlo pro zábavu, z ochoty a bez problémů. Jediným dědovým problémem byla nebožka babička, která mu to divadlo čas od času zatrhla argumentem, že zanedbává rodinu.

Je to už dávno, kdy jsem společně s Jirkou Fličkem a několika dalšími zasedal v jakési porotě v Přerově a hodnotili jsme jakýsi soubor. Po našem hodnocení (které velice diplomaticky přednesl Radek Hlavsa) povstal jeden vzrostlý muž ze souboru, v pravé ruce třímal jednu z rekvizit — tlustou sukovici — a levou rukou poklepával intenzívně na rameno přítele Flíčka se slovy: „Možná máte pravdu, ale my si to stejně budeme dělat, jak budeme chtít!"

Nedávno jsem seděl na obrovsky špatné ochotnické inscenaci jakési operety v obci K. Kulisy ručně malované, vyvedené snad ve všech barvách, orchestr pana učitele rozvrzaný, herecké výkony prabídné. Byl jsem ovšem jediný člověk v hledišti, kterému se to nelíbilo. Až o přestávce u bufetu jsem pochopil, proč. Dozvěděl jsem se, že mladého myslivečka hraje místní knihovník a že mu ta kučeravá paruka sedne, že soudružka učitelka hraje tu slečnu hraběnku od srdce, a že ten kostýmek je obrovskej, a že vedoucí Jednoty, který byl v tomto kusu také obsazený, to původně neměl hrát, protože to měl hrát místní řezník, který se ale během zkoušek pohádal s režisérem kvůli škrtům v textu (...).

SMUTNO V MORAVSKÉ BRÁNĚ

Hranice na Moravě a Lipník nad Bečvou v okrese Přerov patřily ještě donedávna mezi města Moravské brány s živou ochotnickou tradicí. Je tomu asi pět let, co v obou městech začaly soubory stagnovat, přestože měly možnosti k bohaté zájezdové činnosti a vytvářely inscenace dobré úrovně.

Divadelní soubor JKP Hranice (dříve ZK Sigma) patříval mezi špičky bývalého Olomouckého kraje. Například v roce 1954 reprezentoval kraj na celostátní přehlídce souborů strojírenských závodů v Brně s Fredrovou komedií Dámy a husaři, dosáhl pěkného úspěchu s inscenacemi her Vassa Železnovová, Kolébka, Námluvy Pelopovy, Balada z hadrů, Morálka paní Dulské, Irkutská historie... Poslední byl Ostrov Afrodity. Od té doby mlčení. Až teď usiluje vedení JKP o oživení ochotnické činnosti v jubilejním roce.

Také ochotníci v Lipníku nad Bečvou stagnují. A to dokázali kdysi úspěšně uvést Polskou krev, Gazdinu robu, Maryšu, Noc na Karlštejně, Hrátky s čertem a řadu jiných her — nevzpomínaje ani na tradice předválečné, kdy blízká zřícenina hradu Helfštýna byla svědkem nejedné inscenace v přírodě.

Ale nejsou to jen Hranice a Lipník, kde divadelní soubory přerušily činnost. Nehrají na Hranicku Hustopeče nad Bečvou, Jindřichov, Potštát, Opatovice, Černotín, Špičky... Na Lipnicku Jezernice, Dolní Újezd, Osek nad Bečvou, Týn nad Bečvou, Nové Dvory...

Zájem o ochotnická představení trvá, ale je naprostý nedostatek režisérů a organizačních pracovníků a vůbec těch, kdož jsou ochotni obětovat ochotnickému divadlu své pohodlí.

CYRIL BLÁHA

SVAZ STARTUJE NA OPAVSKU

Je nesporné, že pohnuté události dvou minulých let poznamenaly nejistotou i ochotnickou činnost na našem okrese. A tak letošní rok vykazuje zatím celkový pokles. Pomalu se rozjíždí a připravuje k dílu patnáct souborů.

Za nejlepší soubory v našem okrese můžeme označit SZK Žimrovice, RK Brano (držitel putovní meziokresní ceny „Slezská Venuše"), ROD Opava, OB Hlučín a OB Vítkov. K nim se druží ještě soubor ČSPO „Slezáci", který se orientuje na lehčí repertoár.

Z repertoáru našich souborů připomínáme: OB Hlučín — Shakespeare, Večer tříkrálový, RK Brano

Opavský soubor Slezáci uvádí Sněhovou královnu

Ag. Christie, Past na myši, soubor „Dílo" MěstOB Opava — Cocteau, Dvojhlavý orel, OB Štěpánkovice — Nash, Pozor jaguár a Slezáci Opava Kateřinky — Brandon-Thomas, Charleyova teta. OB Radkov studuje Molièrova Chudáka manžela, ZK Ostroj Opava uvedl pohádku svého režiséra Edy Kubackého Jak princezně smutek utek. Ale soubory hrají i brak, např. zpěvohru U naší kapličky (Pustá Polom) nebo Madlenku z kovárny (ČSPO Štítina).

Nábor do SČDO neprobíhá tak, jak se očekávalo. Soubory i jedinci váhají, čekají na event. výhody, které by jim členství ve svazu přineslo. K dnešku (polovina února) máme 34 členů z devíti souborů. Stejně vázne nábor Amatérské scény, snad proto, že se v něm málo konkrétně píše o činnosti našich souborů.

Okresní konference u nás proběhla v lednu. Přes třicet zástupců ze souborů vyslechlo referáty Joži Bruse, Otakara Kurfirsta a Miroslava Etzlera. Po hodinové diskusi byl jednomyslně zvolen okresní výbor v čele s Jiřím Istelem. -jbr-

Rozvrzaný orchestr, falešné árie, šumlování, křeč, ale sál aplaudoval. Divadelní estetik by asi zešedivěl, Sergej Machonin utekl a přítel Černý z Ostravy přestal by asi věřit v ochotnické divadlo.

Já vydržel. Dobře mi tak. Dozvěděl jsem se totiž, že ona opereta je jediná událost, která se kromě hasičského bálu vůbec v obci K. za celý rok děje.

Ano, dalo by se jednoznačně napsat, že špatně hráli špatnou operetu. (Jenom tak mimochodem: kolik souborů v této republice špatně hrálo či hraje špatné činohry?)

Na druhé straně je ovšem jednoznačným faktem také skutečnost, že nebýt té špatné operety, seděli by diváci doma. A takhle mohli vytáhnout ze skříně ponaftalínované šaty, udělat si trvalou, vzít konečně na sebe tu bižutérii od Ježíška ...

A to je moc důležitý. Moc.

Už slyším, jak mnoho čtenářů říká třeba, že je to pravda, ale že je to druhá věc ...

Omyl. Sejít se, seznámit se, být pár hodin spolu, aby člověku bylo teplo a fajn, tak to je podle mého věc prvá ... PRVÁ!

Většina lidí, s kterými jsem potom po představení mluvil, nevěděla vůbec, o čem ten strašnej kus byl. Přišla se podívat na pana knihovníka, který knihovníkem zůstal i přes tu kučeravou paruku a zelené šaty mysliveckého mládence. Koukala na kostým soudružky učitelky a vůbec jí nevěřila, že je hraběnkou!

Kdepak, nepřeceňujme sílu té staré operety, která zas na chvilku omládla. Jak přišla, tak zase odejde! Nechme ji umřít v pokoji. I kdyby měla umírat ještě padesát let. Nevěřme tomu, že ji většina diváků bere vážně. Když moc vážně, tak jako pohádku. I když přeslazenou, pozlacenou a naivní. Nepodceňujme diváky. Většina z nich stejně jako my moc dobře ví, s kým má tu čest. A opravdu, spíš se jde podívat na pana knihovníka a soudružku učitelku.

A kdo na ni chodí rád, tak toho stejně nikdo nepřesvědčí, že by měl chodit jinam. Přes všechny naše polemiky.

Pamatuji kampaň proti sádrovejm trpajzlíkům. A jsou tu dodnes. A taky mi nevadí.

Tvůj PAVEL DOSTÁL

Šamberkův Podskalák v Ostravě-Kateřinkách

■ Hanácká scéna OB v Kojetíně studuje Jiráskovu Vojnarku, s kterou se zúčastní IX. festivalu Pobečví v Drahotuších. Soubor OB Křenovice uvede hru Stroupežnického Václav Hrobčický z Hrobčic a OB Lobodice Casonovu hru Stromy umírají vstoje.

■ Na okrese Frýdek-Místek se po podzimní stagnaci projevuje určité oživení činnosti, připravují se okrskové přehlídky v Kozlovicích, ve Pstruží a v Návsi u Jablunkova. Celkem na nich vystoupí dvanáct souborů. Začátkem května proběhne v rámci oslav okresní přehlídka ve Václavovicích, kde vystoupí pět souborů. Z chystaného repertoáru: Tylova Lesní panna (Václavovice), Preissové Její pastorkyňa (Pstruží), ale i Divá Bára, Otec Kondelík, Na tý louce zelený, Podskalák, Muziky – muziky, Madlenka z kovárny atd. Nábor do Svazu pokračuje velmi pomalu.

■ Přerovský Tyl (ZK Meopta) uvádí 16. a 17. dubna Maryšu bratří Mrštíků. Naposledy hrál českou klasiku v r. 1964 – ve své sté divadelní sezóně. Pak následovala detektivka Deset malých černoušků, úspěšná inscenace Jedničky má papoušek (36. Jiráskův Hronov), Scheinpflugové Okénko a Aškenazyho Šlamastyka s měsícem. V roce 1969 soubor odpočíval, i když ne na vavřínech. Aby došlo k oživení činnosti, ujal se režie nově zvolený vedoucí souboru Boh. Polášek a tak ve 106. sezóně souboru dochází k premiéře Maryši. Na nedostatek členů si soubor stěžovat nemůže – má jich na padesát. Do Maryši je zapojena také dechovka RUND a Národopisný kroužek OB Přerov. – Tak ať se jim to povede – máme zájem na tom, aby takový tradiční a k nové činnosti probuzený soubor pracoval dál.

Ukázka z bláznivého nesmyslu o osmi a půl obrazech

od Pavla Dostála a Richarda Pogody, který v současné době uvádí AMATÉRSKÉ STUDIO DIVADLA OLDŘICHA STIBORA V OLOMOUCI

OBRAZ ČTVRTÝ

Zahrada kláštera Sv. Cecila lemovaná cihlovou zdí. V pozadí scény klavír přestavěný na varhany, vlevo záhon růží. Scéně vévodí jako ve všech předcházejících obrazech obludný trpajzlík v lidské velikosti, vyvedený ve všech barvách. Tma a šťych na trpajzlíka.

TRPAJZÍK (playbeck): Peripetie . .! (plné světlo!)

(Na scénu se vplíží David s obrovskými nůžkami, rozhlíží se a potom velice opatrně ostříhá růže. Chvíli si se zalíbením prohlíží kytici, zkouší různé pózy a zpívá)

DAVID: Chtěl bych ti chtěl bych
Fakt napsat báseň
A vychválit tě do nebe
Chtěl bych ti chtěl bych
Napsat pár řádků
Pár řádků jenom pro tebe

DOMINIK (vtančí na scénu v převleku klášterní chovanky, baletí a zpívá):

■ ZPRÁVY Z OKRESU VSETÍN

Před léty dominovalo na Vsetínsku agilní VSACKÉ DIVADLO, které uvádělo ročně 5—6 premiér, činoherních, baletních a operetních (Radúz a Mahulena, Stín, Výnosné místo, Padělek, Sůl nad zlato, Polská krev, Coppélie, Honzovo království, Mamzelle Nitouche a řada jiných). Vsacké divadlo nahradila před dvěma lety STÁLÁ OCHOTNICKÁ SCÉNA při ODO ve Vsetíně, která uvedla na scénu Čechovovy Tři sestry a uskutečnila šest zájezdových představení. Tím činnost SAS ve Vsetíně skončila a Vsetín je odkázán na zájezdová představení profesionálních divadel.

Ve dnech 24.—25. ledna se konal v rekreačním středisku Stavbař ve Velkých Karlovicích-Milonově celookresní aktiv divadelních ochotníků za účasti asi třiceti zástupců souborů a pozvaných hostí. Mezi hosty byla i členka Vinohradského divadla z Prahy Jiřina Švorcová, která ve svém úvodním projevu orientovala vedoucí souborů na potřebu jednoznačné podpory konzolidačního procesu v naší zemi. V diskusi se hovořilo, že osudy kulturní fronty jsou závislé na úrovni řídící práce okresu, že na Vsetínsku hraje poměrně málo souborů a je naprostý nedostatek režisérů a že amatérské divadlo je ještě stále přitažlivé pro vesnického diváka. Na odbor kultury ONV byl vznesen požadavek uspořádat režisérský kurs pro začátečníky. Účastníci konference byli zvědavi i na zprávy o Svazu českých divadelních ochotníků, ale o SČDO se na konferenci nehovořilo a tak někteří ochotníci odcházeli roztrpčeni.

Mezi špičky vsetínského okresu patří Stálá amatérská scéna KP v Rožnově pod Radhoštěm, která připravuje dvě inscenace (Evžen Oněgin a Podskalák), divadelní soubor ZK Gumáren Zubří a soubor ZK Skláren Karolinka, který je také organizátorem festivalů vyspělých souborů závodních a sdružených klubů. Na Vsetínsku se konají každým rokem tři přehlídky. Ve Valašském Meziříčí přehlídka dětských souborů, v Kladrubech přehlídka vesnických souborů a v Karolince soutěžní přehlídka souborů závodních klubů. Na každém festivalu vystupuje 5—6 souborů.

Zvláštní zmínky zaslouží Valašské Meziříčí, které v minulosti bylo místem, kam se upíraly zraky všech ochotníků z Valašska i sou-

Chtěl by mi chtěl by
Fakt napsat báseň
Dát mi ji k svátku
Třeba pozejtří
Dát mi ji k svátku

DAVID: Jen tak na památku
Jinej tu báseň nespatří

DOMINIK: Chtěl by ji napsat
Jenže se bojí
Vždyť není žádnej
Ščipačev
Tak místo básně
Smutně tu stojí
Namísto pera
Zkouší zpěv

DAVID: Proto tu pěju
A je mi trapně
Že báseň napsat
Neumím
A v duchu kleju
Hned zmizím kvapně
Jenom co najdu
Vhodnej rým

DOMINIK: Rým kterej řek by
Co všechno cejtí
Když tu teď zpívá
Pro sebe
Rým kterej hřeje
Snad už se zvetí
Na slůvko který
Nezebe

DAVID: Už to mám holka
Já ti chtěl jen říct
Že tě mám holka
Děsně rád

DOMINIK: Tak to je všechno
Víc neříkej nic
O tohle šlo ti
Akorát

(a zoufá)

DAVID (dává kytici): Slečno . . . tady jsem vám přinesl takovou malou pozornost . . .

DOMINIK (čichá a rozplývá se): Růže??! Vy jste milý chlapec, chlapče!

DAVID (chce Dominika obejmout): Dominiko — — —

DOMINIK (dává se na ústup)

DAVID (drmolí): Dominiko, já vás miluju! V okamžiku, kdy jsem vás poprvé spatřil, bylo mi jasné, že jste to právě vy! Ač mé hříšné tělo patřilo již mnoha jiným, moje duše patří jenom vám! Chci vás líbat! (a uchopí Dominika do náruče)

DOMINIK (knokautuje Davida a uteče)

DAVID (vstává): Je k zulíbání . . . .

ZAHRADNÍK (za scénou): Růůůže! Moje růůůůže!

DAVID (schová se za varhany)

ZAHRADNÍK (vběhne): Růůůůže! (hořce pláče nad záhonem) Někdo mi otrhal mé růže . . . (kategoricky) Nástup! Okamžitě všechny nástup! (zvoní ručním zvonečkem)

CHOVANKY (přicházejí ve vyrovnaném štrůdlu a zpívají): My jsme jak ten kvítek luční
Rozmarní a nerozluční . . .

ZAHRADNÍK: Dozpívat! Já vám dám kvítek! Někdo mi otrhal mé růže! Která z vás to udělala?

CHUANITA: Co, prosím?

ZAHRADNÍK: Ona se ještě ptá! Někdo mi řádil v záhonu . . . Přiznáte se? Nepřiznáte? Prosím! Tak abyste věděly, dostanete do oken mříže!

CHOVANKY: Mřííížže?

ZAHRADNÍK: Áááno! Vykláníte se z oken, pliváte na chodce, přenášíte trpajzlíka a navíc trháte mé pěstěné růže. Poklona! (a odejde)

sedních oblastí. Hrály se tu nejen činohry, operety, ale i opery za hostování předních operních zpěváků z profesionálních divadel. Ale ani ve Valašském Meziříčí se nevyhnuli krizi a několik let se zde amatérské divadlo nehrálo. Teprve v minulém roce se valašskomeziříčtí ochotníci ozvali s operetou Járy Beneše Na tý louce zelený, jejíž reprízy pokračovaly na začátku letošního roku. Ochotničtí pracovníci Valašska mají zájem na tom, aby Valašské Meziříčí zaujalo opět přední místo mezi ochotníky, jak tomu bylo v minulosti.

V roce 1969 uvedly ochotnické soubory na Vsetínsku 29 premiér (z toho pět pro děti) a okolo 150 repríz. Členové ODS ve Vsetíně věří, že se po okresním aktivu činnost nejen na Vsetínsku, ale i v samotném Vsetíně obnoví. **C. B.**

DIVADLO HANÁCKÉ OBCE

S tímto pojmem jsem se setkal loni při štramberském divadelním festivalu. Prostějovský soubor tohoto názvu tam hrál známou hru brazilského dramatika G. Figueireda Liška a hrozny. Představení vysoké úrovně vyvolalo bouřlivý ohlas diváků a uznání kritiků. Je to zkušený, ukázněný a skromný soubor s velmi kultivovaným hereckým projevem. Srovnávám-li s úrovní některých účastníků posledních Jiráskových Hronovů, je mi líto, že tento soubor stál poněkud stranou. Při rozhovoru mi jeden z členů souboru řekl: „My nehrajeme pro soutěže, ale pro vlastní potěšení a pro vděčné publikum hanáckých obcí."

V roce 1967 oslavil soubor čtyřicáté výročí své existence. Už deset let je souborem ZK Železáren. Prostějovští mají záviděníhodnou tradici. V seznamu her, které uvedli, najdete všechno, od lehké veselohry až po světovou klasiku, nechybí ani opereta, zastoupená takovými díly, jako je Paganini, Země úsměvů, nebo Vinobraní. Vystupovali v nich s ochotníky pohostinský Jára Pospíšil, Franta Hurych, Rudolf Lampa a další. V činohrách si zase s nimi zahráli Zdeněk Štěpánek, Václav Vydra, Leopolda Dostalová, Rudolf Deyl... Největšího úspěchu dosáhl soubor na XVI. Jiráskově Hronovu v r. 1946, kdy za inscenaci Čapkovy hry R. U. R. získal třetí místo. Že se pečlivě stará i o malé diváky, dokázal vítězstvím v celostátní soutěži her pro děti a mládež v r. 1959 (přehlídka ve Svitavách, inscenace Slavíka).

Vyzvedávat zvláště někoho z tohoto kolektivu je nesnadné. Chtěl bych alespoň jmenovat režisérku Vlastu Kubičkovou, herce Vladimíra Dacháka a scénografa Jana Kubíčka. Přál bych tomuto souboru, aby jeho činnost vzkvétala navzdory všem současným potížím k radosti diváků hanácké obce, kteří jsou mu tak blízcí.

J. KAHÁNEK

BEATRICE: Holky, na to nemůžeme přistoupit. To chce vzpouru!

CARMENCITA: Zahájíme hladovku!

BEATRICE: Ne! Stávku vsedě! (a všechny si bleskově sedají)

LUCIA: Holky!!!! David je za piánem!

ISABELA: Jak jsme se domluvily! Do toho! (a chovanky začínají hrát veliké divadélko)

ROSITA: Co myslíte? Ví ten novej varhaník kam vlezl?

MARGARETA: Nevypadá na to!

LUCIA: Už ho vidím, jak se místo u varhan octne u destilačního aparátu!

CHUANITA: Nechápu proč ho litujete! Politoval někdo nás?

CARMENCITA: A neříkejte, že nic neví. To by ho bába nepřijímala!

ISABELA: Vypadá na zločince světovýho formátu!!!

DAVID (vyjukne za varhanami)

ROSITA: Nebo to taky může bejt fízl!

LUCIA: Fízl? Pak mu ovšem nezávidím . . . Víte jak skončil Anton Chozé?

CHOVANKY: Ve sklepě!

LUCIA: A za týden ho našly roztčtvrcenýho . . .

CHOVANKY: Pod mostem!

LUCIA: Dobře mu tak!

CHOVANKY: ZRADIL!

LUCIA: Za černé pálení alkoholu je . . .

CHOVANKY: Kriminál!

DAVID (vykukuje a kouká kudy by utekl)

LUCIA: Ale buďte klidné! Pokud to není náš člověk, skončí stejně taky ve sklepě! Zahradník se o něj postará!

DAVID (snaží se nepozorovaně vytratit)

ZAHRADNÍK (vchází na scénu a v ruce drží obrovskou sekeru)

DAVID (vpadne zahradníkovi přímo do náručí)

ZAHRADNÍK (tlačí Davida sekerou zpět): Kampak? A co zpěv? Zpěvem k srdci, srdcem k ctnosti!

DAVID (velice nejistě): Já se šel prosím jenom projít . . . porozhlédnout . . . . aklimatizovat . . .

ZAHRADNÍK: Na to je čas večer! Napřed práce! (a zvedá důrazně sekeru)

DAVID (padne na kolena a prosí): Když já se ale prosím v chemii vůbec nevyznám . . . já byl v chemii ten největší blbeček na škole . . . kdepak já a destilační aparát . . .

ZAHRADNÍK (dívá se nechápavě na chovanky)

CHOVANKY (nechápavě vrtí hlavami)

ZAHRADNÍK Nejste nemocný? (sahá Davidovi na hlavu) Člověče vždyť vy máte horečku! Pojďte se mnou do sklepa! Tam je jako v lednici.

DAVID (zařve): Nesahejte na mne!

ZAHRADNÍK: Není vám špatně?

DAVID (ukazuje na sekeru): Já vám rozumím . . . do sklepa . . . Zchládnout! Kdepak!!! Anton, ten zchládnul taky dokonale, že? Jenže mne do sklepa nedostanete! To raději budu hrát do roztrhání kláves!

CHOVANKY (zpívají): Haleluj, haleluja, haleluja

ZAHRADNÍK (hodí sekeru na rameno): Tak já jdu štípat to dříví . . . (odejde)

DAVID (zpívá): Teď mi vlasy

CHOVANKY: jejé

DAVID: Zšednou asi

CHOVANKY: jejé

DAVID: Teď mi zbělaj

CHOVANKY: jejé

DAVID: Docela

CHOVANKY: jejejejé

DAVID: Atheista

CHOVANKY: jejé

DAVID: Volá Krista

CHOVANKY: jejé

DAVID: A strážnýho anděla
Hej anděli

CHOVANKY: Haleluja

DAVID: Hej anděli tady jsem
Hej anděli

CHOVANKY: Haleluja

DAVID: Hej andílku přileť sem
Hej anděli

CHOVANKY: Haleluja

DAVID: Hej anděli volám tě
Hej anděli

CHOVANKY: Haleluja

DAVID: Hej anděli čekám tě
Hej anděli

CHOVANKY: Haleluja

DAVID: Hej anděli kdepak seš
Hej anděli

CHOVANKY: Haleluja

DAVID: Jak mě z toho dostaneš

CHOVANKY: Haleluja
Haleluja
Haleluja
Haleluja

DAVID (scat)
Andělíčku

CHOVANKY: Haleluja

DAVID: Můj strážníčku

CHOVANKY: Haleluja

DAVID: Opatruj mi

CHOVANKY: Haleluja

DAVID: Mou dušičku

CHOVANKY: Haleluja, haleluja, haleluja

T M A

(štych na trpajzlíka)

TRPAJZLÍK (playback): Přestávka.

se rozsudek, využije pan Dačický svého práva a požádá, aby byl z vazby propuštěn, složí-li zálohu 2000 tolarů. Mincmistr mu vyhoví a odebere se s celým soudem k poradě. Té chvíle využije panoš, aby ukázal panu Dačickému Žofčin lístek. A chytrý pan Dačický se domyslí pravdy. Požádá paní mincmistrovou, která má Dačického ráda, protože oba jsou čeští vlastenci a podobojí, aby mu pomohla získat dvě hodiny času na polapení Wolframa tím, že mu půjčí oněch 2000 tolarů. Paní mincmistrová nejprve vyčítá Dačickému jeho lehkomyslnost, ale když zjistí, že peníze získané v sázce použil pan Dačický na záchranu zasypaného horníka, ráda mu pomůže. Vrací se mincmistr se šepmistry a vynášejí rozsudek, který ovšem nemůže vstoupit v platnost, protože k všeobecnému údivu, pan Dačický složí 2000 tolarů. Zatím co Dačický odchází, uhodí mincmistr na svou ženu, protože tuší, kdo Dačickému peníze dal. Paní mincmistrová se přizná, že Dačickému peníze půjčila z výnosu svého statku. Mezi oběma dojde k hádce, v níž mincmistr vyčte své ženě její náboženství. To paní mincmistrovou velice urazí a žádá, aby se jí do příštího rána omluvil, jinak, že odejde na svůj statek. Přichází hofmistr se zprávou, že pan Wolfram zmizel a že, jak se zjistilo prohlídkou, žádné stříbro zatím nevyšmelcoval. A hned poté přichází Dačický s falešným průvodním glejtem pana Wolframa a 30 000 tolary, které chtěl vyvézt. Přivede i Wolframa samého a zakuklenou ženu, z níž se vyklube paní Žofka. Pak se mu ale Žofky zželí a prohlásí, že byla Wolframem k útěku přinucena, což paní Žofka samozřejmě potvrdí. Wolframa odvážejí k soudu do Prahy, Tříska odpustí Dačickému dláždění cesty za to, že mu zachránil věrnou manželku. Mincmistr odprosí svou ženu a vrací Dačickému 2000 tolarů, protože soudní rozsudek je samozřejmě za těchto nových okolností neplatný. A pan Dačický vrací peníze paní mincmistrové se srdečnými díky a k obecnému údivu všech.

dr

[155]

Stroupežnický, Ladislav

ZVÍKOVSKÝ RARÁŠEK

(1883)

Veselohra o jednom dějství. 4 m, 3 ž. Děje se roku 1585 na hradě Zvíkově. Výprava: nádherně zařízená síň.

Pan Krištof ze Švamberka varuje svého hosta pana Dačického z Heslova, aby nekoukal po jeho ženě, paní Elišce, jinak že ho dá hodit do hladomorny. Pan Dačický dělá, jako že nic, ale ve skutečnosti se mu pěkná paní Eliška skutečně líbí. Přichází Markéta, poddaná Švamberků, která se chce vdát, a žádá o výhost ze Švamberkových statků. Je to pěkná mladá dívka a pan Krištof jí výhost slíbí, podepíše-li jej také paní Eliška. Na rozloučenou požádá Markétu o otcovské políbení. Markéta dovolí, aby ji políbil. Poté přichází Krištofův syn Petr v divoké hádce s klíčnicí Salomenou. Salomena odmítla chlapci dát třináctý medový koláček a chlapec jí slibuje pomstu, přestože pan Krištof dal za pravdu Salomeně. Přichází paní Eliška a hned za ní pan Dačický. Vyzná jí lásku a dává jí dopis se svým vyznáním. Paní Eliška se nejdřív zdráhá dopis přijmout, pak jej ale přece jen přijme. Než mu stačí dát odpověď, najde v síni ženský krejzl, který tam prve nechal Petr. Zatím co přemýšlí o tom, kdo je majitelkou krejzlu, přichází Petr, od něhož se dozví, že tu byla hezká mladá dívka, která měla krejzl. Přichází pan Krištof

kými vojáky v bytě pastorově, když je u pastora na návštěvě a v okamžiku, kdy pastor je mimo domov. Dick by si mohl zachránit život, kdyby vojákům řekl, že jde o omyl, ale projeví vzácnou obětavost a raději je ochoten se dát popravit namísto pastora. Zdá se, že tak činí z lásky k pastorově ženě, ale pravda je, že za povrchní slupkou cynika a vyvrhele se skrývá čestný a obětavý člověk. Dochází k soudu, při němž zdvořilí nelidští soudcové-vojáci přesvědčují Dicka, že proti němu vlastně nic nemají, ale že je jejich povinností ho oběsit. I když se v průběhu procesu prokáže Dickova totožnost, protože pastorova žena se ho snaží zachránit, domnívají se, že její manžel se zpronevěřil svému kněžskému poslání a utekl, když se dozvěděl, že Dick byl zatčen místo něho, na ortelu se nic nemění a úlohy se vyměňují: Pastor totiž se ukáže jako muž činu a shromáždí vzbouřence a Dicka zachraňují. Z duchovního se tak stává světský muž, z Dicka duchovní.

George Bernard Shaw (1856—1950), anglický spisovatel — národností Ir — pamfletista, dramatik a myslitel, který velmi výrazně ovlivnil mimo jiné i světové divadlo. Jeho oblíbenou metodou jak ve slovním vtipu, tak v dějové zápletce a charakterizaci postav, je paradox. Z dramatického díla upozorňujeme na další hry: Vdovcovy domy, Jana z Arcu, Caesar a Kleopatra, Člověk a nadčlověk, Člověk nikdy neví a řadu dalších.

Čertovo kvítko, ve starším překladu hra známá pod názvem Pekelník, je na jedné straně znamenitou satirou na bezduchý militarismus a utlačující státní mašinerii, na druhé straně ukazuje za formální slupkou pravé jádro člověka v kritických situacích. Hra vhodná pro vyspělý soubor.

Ko

[147]

Shaw, George Bernard

ČOKOLÁDOVÝ HRDINA

(Arms and the man, 1895)

Komedie o třech dějstvích. Přeložil Ota Ornest. 5 m, 3 ž. Výprava: dámská ložnice, na zahrádce před domem, knihovna. Místo a doba děje: malé bulharské městečko, listopad 1885 — březen 1886.

Po bitvě Bulharů se Srby prchá srbské vojsko a do ložnice Rajny vnikne srbský důstojník, jinak ovšem profesionální voják, národností Švýcar. Přesto, že Rajna je dcerou bulharského důstojníka a snoubenkou ješáckého bulharského majora, ukryje Švýcara, nakrmí ho čokoládovými bonbóny a pomůže mu k útěku. Před tím ovšem vyslechne jeho úvahy o tom, že vlastně Bulhaři bitvu vyhráli jen dík tomu, že byla vedena zcela ochotnicky a proti všem strategickým zákonům. Tím snížil nevědomky válečné zásluhy Rajnina snoubence. Celou historii se Švýcarem velmi dobře, ale tajně sleduje mladá služka, která později svých znalostí využije. Po nějakém čase je uzavřen mír, z války se vrací otec i snoubenec a vyprávějí, že se dozvěděli o dvou ženách, které prý ukryly nepřátelského důstojníka. Rajna se nepřizná a tak se zdá být vše v pořádku do okamžiku, kdy se onět na scéně objeví nenadále Švýcar, který chce vrátit půjčený kabát, v němž před časem z domu uprchl. Ukáže se navíc, že se dobře zná s otcem i majorem. Je tedy jen otázkou, kdy se celá věc prozradí. Tu nastupuje služka a využívá flirtu, který si s ní začne ješácký major, a nakonec prozradí Rajnu. Hrozí souboj, který je zažehnán a služka získává majora. Švýcar, který mezitím zdědil po otci švýcarské ho-

tely, požádá o Rajninu ruku a jen tak mimochodem před tím vyřeší velmi profesionálně za oba bulharské důstojníky jejich štábní úkoly. Navíc vyléčil Rajnu z jejího romantického snění. Čokoládový hrdina je satirická komedie vysmívající se sentimentálnímu obdivu k hrdinství. Je to jedna z nejčastěji inscenovaných Shawových her na ochotnických jevištích. **ko**

[148]

Shaw, George Bernard

PYGMALION

(Pygmalion, 1913)

Komedie o pěti dějstvích. 6 m, 6 ž, kompars. Výprava: arkáda před kostelem, pracovna, salón. Doba: zač. XX. st. Použitelné překlady: F. Tetauer, L. a R. Pellarovi, M. Lukeš.

V dešti a nepohodě se setká londýnský fonetik Higgins s prodavačkou květin Lízou Doolitlovou, dcerou jistého popeláře. Profesor Higgins si umane, že tohle divně hýkající a uličním slangem hovořící stvoření naučí mluvit spisovně. Mladík Freddy se tu poprvé potká s Lízou. — Zanedbaná a vulgární Líza žije v Higginsově mládenecké domácnosti. Přítel Pickering je zaujat Higginsovým nápadem, ale pochybuje, že se Higginsovi jeho záměr podaří uskutečnit. Jestliže ano, zaplatí Pickering všechny výdaje spojené s tímto experimentem. S obtížemi a mnoha humornými nesnázemi, zvláště těmi, že se Líza domnívá, že s ní má Higgins zcela jiné úmysly než vědecké, je Higgins rozhodnut svůj pokus dovést k zdárnému konci. — V salóně paní Higginsové je právě přijímací den, schází se tu londýnská smetánka. Higgins oznamuje své matce, že Lízu už naučil správně mluvit, ale že veškerá potíž je v tom, ne jak mluví, ale co mluví. Přesto Lízu do této společnosti uvede. Je tu také Freddy Hill. Líza, dokonale oblečená, vzbudí dojem vybranosti a elegance. Jedná se všemi naučeně, ovšem vše skončí netušeným šokem: Líza se uvolní a začne myslet, „jak jí zobák narost". Freddy je mile okouzlen. Higgins však vyhraje sázku s Pickeringem, když se Líza na gardenparty zhostila úkolu nad očekávání všech. Dívka z ulice se stala dámou. Pokus je u konce, sázka vyhraná, ale s Lízou se stalo něco neobyčejného. Probudil se v ní samostatně myslící člověk, s čímž její stvořitel — profesor Higgins — nepočítal. Chce žít lépe, jinak, nechce se vrátit tam, odkud jí Higgins vytáhl. Vezme si Freddyho, vrátí se k Higginsovi?!
Nejobtížněji přeložitelná Shawova hra patří na našich jevištích k nejpopulárnějším. Je to především pro postavu Lízy, která prochází bohatým vývojem — od zanedbané květinářky až k dobře vychované ženě, která nechce být v životě jen papouškem. V české interpretaci je obtížné najít takové intonační prvky, které by nahradily v plné míře jazykovou fixaci originálu. **fl**

[149]

Shaw, George Bernard

ŽIVNOST PANÍ WARRENOVÉ

(Mrs. Warren's Profession, 1894)

Hra o čtyřech dějstvích. Přeložil Frank Tetauer. 4 m, 2 ž. Výprava: zahrada venkovského domku, místnost uvnitř domku, farská zahrada, kancelář. Doba děje: konec 19. stol.

Paní Warrenová je majitelkou vykřičených domů, což tají před svou dcerou Vivií, kterou dala vychovat a vystudovat. Dcera šperk dobře poznal Buška, když střílel na zajíce, ale je mu líto Václava i Verunky. A tak ještě před výslechem, když ho chce Bušek podplatit, mu naznačí, že ho z té bryndy vytáhne jenom tehdy, když se s Dubským smíří. Bušek odmítne, ale když přijde četník a začne se Habršperka vyptávat, kdo zajíce střelil, zdržuje Habršperk výslech tak dlouho, až se Bušek s Dubským smíří. Nakonec spálí Bláha s Markýtkou paličskou ceduli, protože nechtějí, aby Fiala, který má mnoho dětí, přišel se svou rodinou do neštěstí. A Bušek svatosvatě slibuje, že toho pytlačení nechá.

Ladislav Stroupežnický (1850—1892), český dramatik a prozaik, první dramaturg Národního divadla. Psal humoristické povídky, historické hry i hry z vesnice a z prostředí průmyslového podnikání. Jeho nejvýznamnějším dramatickým dílem jsou Naši furianti, jejichž uvedení znamená začátek kritickorealistické éry na Národním divadle. Další hry: Na Valdštejnské šachtě, Václav Hrobčický z Hrobčic.

Naši furianti, stejně jako dvě dále uvedené aktovky, jsou pevnou součástí kmenového ochotnického repertoáru. **dr**

[154]

Stroupežnický, Ladislav

PANÍ MINCMISTROVÁ

(1885)

Veselohra o jednom dějství. 10 m, 2 ž. Výprava: síň ve Vlašském dvoře v Kutné Hoře. Doba děje: 1611.

Nejvyšší mincmistr Vilém z Vřesovic se rozhodl udělat konečně přítrž pohoršlivému chování pana Mikuláše Dačického z Heslova, výtržníka zhýralce a freiíře, jak se o něm říká. Pregéř mince pan Tobiáš Tříska podal totiž na Dačického stížnost, že před sedleckým klášterem políbil za bílého dne z bujnosti jeho mladou ženu Žofku. Dřív než dojde k vyšetření tohoto případu, přichází za mincmistrem pan David Wolfram, šmelcíř a alchymista císaře Rudolfa II., který v Kutné Hoře šmelcuje odpadové kovy na stříbro. Zatím ovšem ještě žádné stříbro nevvšmelcoval — pan Dačický na něj dokonce složil posměšnou písničku, že je zloděj a podvodník — ale zato si pilně vybírá peníze. Právě si přišel pro 5000 tolarů. Než mincmistr peníze přinese, přichází paní Žofka jako první pozvaný účastník k projednávání Tříškovy stížnosti. Wolfram, jehož je paní Žofka milenkou, jí nabídne, aby s ním utekla do Říše, protože naspořil už 30 000 tolarů, za něž mohou být spolu dobře živi. Paní Žofka souhlasí, ale než se mohou domluvit na době útěku, přichází její muž. Žofka však tajně podstrčí Wolframovi lístek, že na něj bude čekat týž večer u městské brány. V tom přivádí panoš Zdeněk pana Dačického. Wolfram a Dačický se pohádají kvůli oné hanlivé písničce a když ji Dačický přečte nahlas, Wolfram tasí a začnou šermovat. V nejlepším je roztrhne mincmistr a šepmistři, kteří se dostavili na zasedání. Mincmistr dá Wolframovi peníze a slíbí, že bude Dačického soudit. Wolfram spokojeně odchází připravit svůj útěk, aniž ví, že mu při šermu vypadl lístek paní Žofky, který nepozorovaně zvedl panoš Zdeněk. Začíná soud nad panem Dačickým, který vysvětluje, že paní Žofku políbil proto, aby vyhrál 100 tolarů. Ale je odsouzen k tomu, aby vydláždil cestu od kostela sv. Barbory ke kostelu sv. Jakuba tak dlouhou, kolik měří jeho dům v obvodu. Spokojený Tříska i paní Žofka odcházejí a soud pokračuje, tentokrát ve věci napadení pana Wolframa. Avšak než soud vyne-

[153]

Stroupežnický, Ladislav

NAŠI FURIANTI

(1887)

Obraz života v české vesnici o čtyřech dějstvích. 17 m, 8 ž, 6 dětí, komp. Děje se roku 1869 v Honicích v Jižních Čechách. Výprava: 1. a 4. dějství na návsi v Honicích, 2. dějství v hospodě, 3. dějství ve světnici u Dubských.

V obci Honicích má být obsazeno místo ponocného. Jsou dva uchazeči, vysloužilý voják Bláha a krejčí Fiala. Podle místní zvyklosti má o věci rozhodnout obecní rada. Pro Bláhu je Dubský-starosta i Dubská, jeho moudrá a rázná žena, která má v obci značný vliv. Také Šumbal slíbil Bláhovi hlas. Pro Fialu je první radní Bušek, který nemá Bláhu rád, protože o něm na veřejnosti řekl, že je nevzdělaný člověk. Jenže Dubský i Bušek jsou furianti. Oba pyšní na svůj majetek, nemohou se takřka v ničem dohodnout, jeden chce vždy trumfovat druhého. Jejich děti, Václav a Verunka, se mají rádi, ale otcové se nemohou dohodnout o věnu. O pouti v hospodě předá Markýtka, obchodnice dřevěným nádobím, Dubskému list, který našla těstem přilepený na kapličce. V listě se praví, že když nebude ponocným zvolen Bláha, sedne na ves červený kohout. Bušek obviní Bláhu, že ten paličský list sepsal on. Bláha se brání, ale není to nic platné. Ze samé radosti, že měl pravdu, dobírá si Bušek Dubského, jak se v Bláhovi zmýlil, a konečně zvýší Verunčino věno natolik, že si oba sedláci plácnou na svatbu svých dětí. Zatímco se všichni radují ze štěstí mladého páru, pátrá Bláhův přítel, švec Habršperk, po pisateli listu. S Václavovou pomocí si vypůjčí od Fialovy dcery Kristýny opis písničky. Podezření, které měl, se potvrdí. A když se Bušek začne znovu vychloubat, oznámí Bláha před celou hospodou, že už ví, kdo ten paličský list psal. Druhý den se koná zasedání obecní rady, kde má být rozhodnuto o tom, kdo bude ponocným. Ještě před zasedáním přichází za Dubskou Markýtka a sdělí jí, že poznala tu osobu, která přilepila na kapličku list. Byla to Fialovic Kristýna. Když se sejdou výboři, především na Buškovo naléhání odhlasují, že ponocným bude Fiala, a nic nepomůže varování Dubské, ani skutečnost, že se Dubský zdržel hlasování. Bušek hned dá zavolat Fialu, oznámí mu, že se stal ponocným, a když si Fiala začne zkoušet ponocenský kožich, odběhne Bušek, v němž zpráva jeho syna, že v jejich poli je panský zajíc, vzbudila starou pytláckou vášeň. Po jeho odchodu přichází Bláha. S pomocí Dubské, porovnáním písma paličského listu a Kristýniny písničky a konečně i Kristýnina přiznání dokáže, že pisatelem byla Kristýna, které text diktoval do pera krejčí Fiala. A tak musí Fiala kožich i trubu vrátit a výboři odhlasují, že ponocným bude Bláha. V tu chvíli se vrací Bušek. Nevěří ve Fialovu vinu, pohádá se s Dubským a prohlásí, že Václavovi Verunku nedá. A protože i Dubský bere své slovo zpět a nechce do domu nevěstu z Buškova rodu, zoufalý Václav prohlásí, že se dá dobrovolně na vojnu. A padne-li jako bratr, bude to vina obou otců-furiantů. V tom vchází do světnice četník, který žádá Dubského, aby vyslechl ševce Habršperka, který jako jediný svědek viděl jakéhosi pytláka, který vystřelil na panského zajíce. Dívaje se na Buška, v němž je malá dušička, Dubský slíbí, že případ vyšetří. Dřív ale, než k vyšetřování dojde, zpraví Bláha Habršperka o všem, co se na obecním výboru semlelo. Habr-

matku vlastně ani nezná a při setkání s ní se postupně dovídá celou pravdu o matčině zaměstnání a o jejích obchodech. Navíc jeden starý prostopášník z okruhu přátel paní Warrenové a její obchodní společník nabízí Vivii sňatek a když je odmítnut, řekne děvčeti, že je nevlastní sestrou Franka Gardnera. Mezi Vivií a Frankem se počíná rozvíjet milostný vztah a sdělení není tak nelogické, protože Frankův otec, nyní pastor, patřil v mládí do okruhu přátel paní Warrenové. Ostatně ona sama patrně přesně neví, kdo je otcem její dcery. Vivie okamžitě odjíždí do Londýna, kde nastupuje zaměstnání, odmítá matčiny peníze, odmítá i Frankovu lásku. Ostatně Frank, když se doví, že Vivie odmítá bohatství paní Warrenové, sám raději odchází. Vivie se rozchází navždy se svou matkou odhodlána pracovat a být zcela soběstačná. Hra je ostrým útokem na pokrytectví tehdejší anglické společnosti a svým zobecněním se netýká jen Anglie konce minulého století, ani jen vykřičených domů. Je to hra vhodná pro vyspělé soubory. **ko**

[150]

Schiller, Friedrich

ÚKLADY A LÁSKA

(Kabale und Liebe, 1783)

Měšťanská truchlohra o 5 dějstvích. Překlad: Pavel Eisner a Dagmar Eisnerová. 6 m, 4 ž, menší komp. Výprava: pokoj v bytě hudebníka Millera, sál u presidenta, komnata lady Milfordové. Doba děje: konec 18. stol.

Luisa Millerová, mladičká dcera městského hudebníka, a major Ferdinand z Waltrů, syn presidenta na německém vévodském dvoře, se milují. Zatímco Luisina matka jejich vztah podporuje, otec Miller si uvědomuje, že Ferdinandova rodina nepovolí synovi společensky nerovný sňatek. Má o svou dceru strach a obává se i pomsty Ferdinandova otce, kdyby se o vztahu Luisy a Ferdinanda dozvěděl.

K Millerovým přijde na návštěvu Wurm, osobní tajemník presidenta von Waltra; také on se uchází o Luisinu ruku. Matka Millerová se před ním podřekne a prozradí, že Ferdinand nabídl Luise sňatek. Wurm vidí, že Miller nehodlá svou dceru ani přemlouvat ani nutit ke sňatku s ním, urazí se a odejde. O lásce Ferdinanda a Luisy informuje presidenta von Waltra. Ten vážnosti úmyslů svého syna příliš nevěří, ostatně už o Ferdinandově osudu rozhodl. Má se oženit s vévodovou milenkou lady Milfordovou, aby posílil presidentův vliv a moc. To Ferdinand samozřejmě odmítá. Svým chováním prozradí otci své city, president tak pozná, že Ferdinandovy úmysly s Luisou jsou vážné. Při vzájemném setkání Ferdinand vévodovu milostnici Milfordovou odmítne, ta se mu svěří se svou láskou k němu a s rozhodnutím sňatek si vynutit.

President s biřici vtrhne k Millerovým a chce Millera uvěznit a Luisu s matkou vystavit na pranýř. Ferdinand Luisu brání, přemlouvá a prosí otce, ale bez výsledku. Použije tedy posledního prostředku — pohrozí otci, že prozradí jeho zločin. President von Walter totiž zavraždil svého předchůdce, aby dosáhl svého nynějšího úřadu. President musí odejít s nepořízenou. Wurm jako vždy má radu pohotově: přinutit Luisu pod hrozbou otcovy popravy k napsání nepravého milostného dopisu, v němž se přizná, že je milenkou dvorního maršála von Kalba. Luisa dopis napíše, ten je šikovně „ztracen" tak, aby ho Ferdinand našel. Stane se to,

co intrika sledovala: Ferdinand dopisu uvěří. Mezitím se lady Milfordová setká s Luisou. Luisa svou čistotou, opravdovostí a láskou morálně vítězí. Také lady Milfordová v sobě nachází dost síly, aby se dovedla — jako Luisa — Ferdinanda vzdát. Vrací vévodovi všechny dary, rozdá peníze a odjíždí ze země. Ferdinand obviní nešťastnou Luisu z přetvářky, ta, vázána přísahou, potvrdí pravost podvrženého dopisu. Zničený Ferdinand otráví nejprve ji a potom sebe. Před smrtí však Luisa odhalí pravdu, že byla k napsání dopisu přinucena, a označí pravého viníka — Ferdinandova otce. Ferdinand před svědky obviní svého otce, že je původcem jejich smrti. Ten svaluje vinu na Wurma, že všechny úklady a intriky vymyslil. Wurm je odhodlán prozradit zločin, kterým se president dostal k moci. Oba milenci jsou mrtvi, president s tajemníkem jsou odevzdáni spravedlnosti.

Friedrich Schiller (1759 až 1805), humanista a idealista, klasik německé literatury, zakladatel moderní německé dramatické literatury, velký politický dramatik své doby. Další díla: Loupežníci, Don Carlos, Valdštejn, Marie Stuartovna, Panna Orleánská; Nevěsta messinská, Vilém Tell.

Úklady a láska — první německé politické tendenční drama, dílo klasického realismu. Uchovává si svou velikost a trvalou účinnost tím, že v jeho postavách je s uměleckou dokonalostí ztělesněna pravda o tehdejší společnosti a že je proniknuto pokrokovými idejemi své doby. **ši**

[151]

Sofoklés

ANTIGONA

(Antigoné, 442 př. n. l.)

Tragédie. 6 m, 3 ž, chór. Výprava: prostranství před palácem. Doba: antika. Novodobý překlad: V. Renč. — Verš.

Antigona, Oidipova dcera, touží po spravedlnosti. Vládce Kreón, který nastoupil na uvolněné místo po Oidipovi-vladaři, vydal zákaz pohřbít toho z Antigoniných bratrů, který ve sporu o moc v Thébách padl na straně nepřítele. Jenže odvěký zákon přikazuje pohřbít mrtvého. Antigona, hnána tímto příkazem, i přes Kreontův zákaz pohřbí bratra. Při aktu je však přistižena. Kreón, jehož syn Haimón je snoubencem Antigony, ostře vystoupí proti činu, který odporuje jeho příkazu. Antigona se však nedá zviklat: Je přesvědčena, že je třeba ctít více takové zákony, které jsou přirozené, než ty, které vycházejí z mocenského rozhodnutí. Marně se snaží Eurydika obměkčit svého chotě Kreóna. Ten přikazuje Antigonu pohřbít za živa. S Antigonou umírá i Haimón a Eurydiké. Kreón, který pozná, že se stal vrahem svých nejbližších, nepřeje si již vládnout a v samotě chce dožít zbytek života.

Jedna z nejlepších Sofoklových tragédií, pro svou morální hloubku blízká myšlení a cítění moderního diváka, obnažuje konflikt přirozenosti a moci se všemi důsledky pro hrdiny tragického sporu. Je to tragická nutnost, která na jedné straně velí Antigoně nevzdát se přirozeného práva a na druhé straně Kreóntovi stát na zásadě, kterou jako panovník vyhlásil. Ani jeden ani druhý nemohou ze svého stanoviska ustoupit, takže hra končí tragicky. Formálně je stará řecká tragédie vystavěna na napětí mezi chórickou a dialogickou stránkou. Chórická stránka se dělí na zpěvy jednotlivých, zvláště hlavních jednajících osob a na žalozpěvy jednajících osob, které se střídají s chórem. Dialogická stránka se skládá ze tří částí: Prologos, v němž vystupují jednající osoby podle důležitosti před vystoupením chóru; Episodia jsou střetnutí, vložená mezi jakékoli dva chórické zpěvy; Exodos je dialog jednajících osob na konci tragédie.

Sofoklés (497—406) je po Aischylovi druhým největším řeckým dramatickým básníkem. Antigona je součástí trilogického cyklu, k němuž patří Oidipus vladař, což je tragédie boje o záchranu obce, v níž pachatel zločinů odhaluje sám sebe, a Oidipús na Kolóně.

Novější překlady zcivilňují verš Sofoklových tragédií, neboť český jazyk nemá obdobu pro nadnesenou mluvu řeckých tragiků. Starší překlady jsou pak východiskem (Král, Stiebitz) pro věcné studium látky jako takové. **fl**

[152]

Stodola, Ivan

JOŽKO PÚČIK A JEHO KARIÉRA

(1928)

Satira na falešně chápaný humanismus o třech dějstvích. Přeložil Jaroslav Dvořák. 9 m, 4 ž. Výprava: Kancelář, vězení. Doba děje: mezi dvěma světovými válkami.

Jožko Púčik je chudý a dobrácký úředníček ve spolku Humanitas. Věří v dobro a spravedlnost, čehož využije jeho nadřízený Rohatý nejen k tomu, že Púčika přemluví, aby na sebe převzal riziko Rohatým defraudovaných peněz, ale svede na něho i odcizení čtyřiceti tisíc korun. Peníze pochopitelně sebral Rohatý, Púčik však putuje do vyšetřovací vazby. Ani ve vězení se nezbavuje svých ideálů a věří ve spravedlnost a právo. Chce se po něm ovšem přiznání. Púčik dlouho odolává, ale když vidí, že svým uvězněním paradoxně pomohl sestře s dětmi — dostály podporu —, že všichni jsou o jeho vině přesvědčeni a že si ho budou po přiznání ve vězení vážit a konečně že padá podezření na spolupracovnici Věrku, kterou tajně miluje, přiznává se k tomu, co neudělal. V téže době se ovšem odcizené peníze najdou, protože Rohatý dostane strach a peníze vrátí. V okamžiku, kdy se ukáže Púčikova nevina, přestanou se o něho starat podpůrné spolky a dokonce je znovu vyhozen ze zaměstnání.

Na štěstí je Púčik přijat do konkurenčního spolku Benevolence, a to dokonce i s Věrkou, která se o jeho lásce dozvěděla a váží si ho, protože ji chtěl svým doznáním zachránit. A tak satira, která si smlsla na povrchnosti a falešnosti sociálně humanitních spolků i na sleposti a hrubosti soudní mašinérie, končí smírně a pro důvěřivého hlavního hrdinu šťastně.

Ivan Stodola (narozen 1888) je autorem celé série společenských satirických komedií, jako: Náš pan ministr, Čaj u pana senátora, Bankovní dům, Když jubilant pláče a další. Vedle toho upozorňujeme na drama Bačova žena a na trilogii Král Svatopluk, Marína Havranová a Básník a smrt.

Jožko Púčik a jeho kariéra je vhodná hra pro nejširší okruh ochotnických souborů a nabízí inscenátorům vděčné pole pro nápady a fantazii. **ko**

průhledy

Mao - Marylin - sex aneb Co nového jinde

I.

V posledních letech jsme byli svědky, že divadlo se potácelo (vyvíjelo) v jakýchsi vývojových vlnách. Kromě těch čistě našich domácích, jimž jsme říkali vlna civilismu, anebo vlna brechtovská, jsme pluli i na vlnách všesvětovějších: třeba na vlně absurdního divadla, na vlně tzv. divadla faktu nebo divadla krutosti. Ale čím dál tím blíže k dnešku jako by vlnobití ubývalo a nastává jakýsi postupný, pořádkumilovný, člověk by řekl neuspořádaný, zmatek. V posledních zhruba dvou letech nejsme totiž svědky žádného „vlnobití". Styl absurdního divadla vzal za své, divadlo faktu dožilo a nezrodila se zatím, alespoň pokud to můžeme odtud vysledovat, žádná souvislá, světově působící vlna či vlnka. To samo o sobě je zajímavé.

Co se vlastně tedy děje ve světovém divadle? Děje se samozřejmě mnoho. Stále ještě dožívají varianty tzv. starých vln, chceme-li zůstat u té mořeplavebné hantýrky. Jenže pozdní výhonky jednotlivých proudů jsou současné zcela novými variantami starého úsilí. Španěl Arrabal, žijící vlastně v emigraci v Paříži, je poplatný nejen divadlu krutosti, ale i absurdnímu divadlu a také happeningu. A přitom přichází sám s něčím novým: uvolňuje divadelní vizi nad možnou míru, na rozdíl od literárního vývoje dramatu, snaží se uvolnit jevištní fantazii všemi směry, zvláště pak směrem k erotice a sexu.

To je první směr, kudy se asi ubírá divadlo jinde: rozbíjí na padrť jakékoli zábrany, konvence morálky, zvyklosti etiky atd.

Druhý směr, i když s prvním souvisí, jde revolučněji. Má totiž ambice politické. Malá experimentální divadla na Západě působí především jako odbojná centra proti společenským režimům stávající země. M. Lukeš psal nedávno o Open Theatre (otevřeném divadle), které viděl v New Yorku. Je to zřejmé úsilí o proměnu smyslového působení dosavadních divadelních zvyklostí, „divadlo" se tu stává už spíše laboratorní magií, s důrazem na politický a fyziologický účinek. Vůbec je zajímavé, že sex a politika jdou téměř ve všech divadlech, jakkoli experimentálních, ruku v ruce. Jako kdyby protirežimistické úsilí mělo jít ruku v ruce s bořením mravnostních hranic.

Západoněmecký soubor Theater am Turm zakončil jedno své představení-happening tím, že aktéři zdemolovali všechno kolem a pozvedli vysoko oltář s Marxem, na němž bylo heslo: „Až bude všechno zničeno, vybudujeme novou společnost".

Prorokem západoněmeckého experimentálního divadla je nějaký pan Bazon Brock, režisér a „animátor". Je mu 33 let, každý den ráno běhá několik kilometrů (ve velmi dobrém čase), kvůli udržení kondice. Říká, že je nejdůležitější, aby chodili do divadla inteligenti, dělníkům je třeba nejprve zajistit řádné možnosti výuky a teprve pak je získávat pro divadlo. Tyto své zásady šíří B. Brock zejména pomocí představení „experiment-festivalu", který každoročně organizuje Deutsche Akademie für Darstellende Künste. Uspořádali za velmi malý obnos festival — ve Frankfurtu — s dvanácti představeními souborů z pěti zemí. V jednom z představení B. Brocka se na závěr odehrává něco jako revoluční akt. Objeví se figuríny Marylin Monroe a Mao Ce-tunga. Brock vysvětluje, že Marylin je vykladačkou měšťácké revoluce, kdežto Mao vykladačem revoluce socialistické. Obě revoluce se prý integrují!

Na zmíněném frankfurtském festivalu hrála skupina Francouzů novou hru známého dramatika a filmového režiséra A. Gattiho, v níž jde v podstatě o aktivní politickou propagandu prostředky umění.

Co spojuje všechny tyto — mnohdy zcela svérázné a těžko dešifrovatelné — pokusy? Žel, jedno především: obracejí se sice k širokým masám diváků svým revolučním principem, ale jsou většinou natolik výlučné, že jejich dosah je velmi úzký. Snad právě proto většinou nejsou oficiálním vládám příliš na obtíž.

II.

Kdysi jsme i u nás vítali anglického kritika K. Tynana jako vynikající kritickou osobnost (přes své mládí, narodil se v Birminghamu 1927). To bylo v roce 1965. Ostatně o své návštěvě a divadelních zážitcích zanechal patřičnou kapitolu i ve své knize kritických statí, nazvané RIGHT LEFT. To bylo v době, kdy už byl dramaturgem londýnského Národního divadla, vedeného Olivierem. V uplynulém roce Tynan šokoval. Bylo o něm sice známo, že je divoch, že rád překvapí a že ze všeho nejméně si dělá skrupule v oblasti sexu (psal články do Playboye), ale přesto své kolegy-kritiky prý šokoval. Sestavil totiž z různých textů neuvedených autorů (ale jsou prý mezi nimi např. Beckett, Dan Greenburg, John Lennon a také sám Tynan) večer, který pod titulem **OH, CALCUTTA** překonal všechny dosavadní pokusy uvést na jeviště erotiku a sex. Zpočátku stály nejdražší vstupenky na tento spektákl (hraný jednou ze scén off-Broadway) 7,50 dolarů, nyní stojí už 20 i více dolarů. Manažer vydělal už na představení přes sto tisíc dolarů a je prý nanejvýš spokojen. Před prémiérou se dal Tynan slyšet a prohlásil, že chce dát divákům divadelní důkaz o radostné povaze sexu. A dodal, že je to vůbec první představení, které nic neskrývá, naopak, vědomě chce přimět dva mladé lidi, aby po jeho konci nechodili už utrácet do nejbližší restaurace, ale rychle a radostně spěchali domů — do postele! Tohle bylo samozřejmě na kritiky příliš silné, takže se většinou do Tynana pustili. Vyčítají mu, že zradil své ideály kritika, své někdejší zásady atd.

Zatím se však diváci přímo rvou o vstupenky. R. Bryden v londýnském Observeru píše: „Sex-appeal dobývá divadlo, když už si předtím podmanil film..."

Svaz britských herců vydal prohlášení, v němž vyzývá herce, aby odmítali role, kde budou muset vystupovat nazí, nebo dokonce předvádět milostný akt. A současně vyzývá majitele divadel, aby přistoupili na nějaký kodex pravidel v této oblasti, protože „brzy by bylo možné vše..."

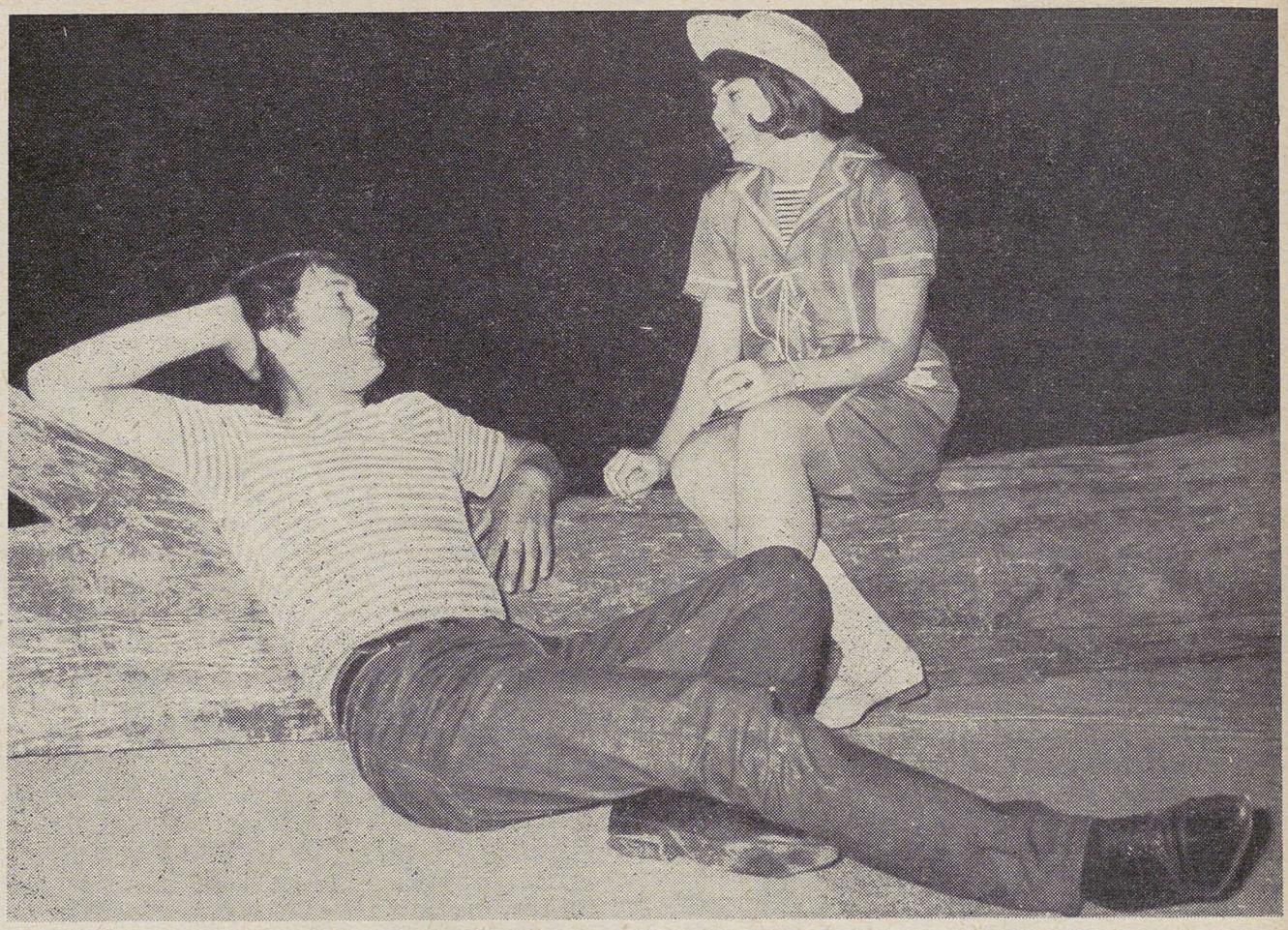
Po dnes již známém úspěchu muzikálu Vlasy (v londýnském Living Theatre a později po celém světě), existuje tedy nový šlágr. Roger Vadim, někdejší manžel a tvůrce mýtu B. B. prý chce Oh, Calcutta uvést v Paříži — tentokrát by v tom hrála jeho nová žena Jane Fondová.

Mohli bychom to všechno pominout a brát jako žert nebo senzacechtivou lapálii ze světa, kde roupama nevědí co napřed... Ale věci jsou složitější. Nechceme-li být zabedněni doma za pecí, sledujme, co se děje jinde. Nikoli snad proto, abychom se opičili, nebo abychom šmahem soudili. Ale abychom věděli. Neboť kdo ví, má možnost vlastního úsudku.

Vlna erotismu je tedy přece jen další „vlnou" po těch, o nichž jsme si řekli výše. Je to ovšem „vlna" nikoli ryze divadelní, naopak, do divadla teprve proniká. Proč asi? Z důvodů návštěvnosti? Nebo jako součást ataku na všechny stability měšťácké morálky?

Bláznivý, bláznivý, bláznivý je svět, tak nazval Stanley Kramer jeden ze svých posledních filmů. Myslím, že titul filmu má hlubší význam. Nemyslíte?

Aleš Fuchs

Libochovická Scéna uvádí Věru Lukášovou

DOPIS Z LIBOCHOVIC

Tak už máme přede dveřmi XIII. ročník Libochovického divadelního léta. Bude se konat od 9. května do 12. června, kdy je na programu zhodnocení. Termín pro přihlášky byl uzavřen 15. ledna — všechny později došlé přihlášky můžeme použít jen v krajní nouzi, při nehodě některého přihlášeného souboru.

A těch později došlých přihlášek bylo několik, např. Radnice s Raupachovým Mlynář a jeho dítě (úprava J. Kopeckého), Žatec s Quayanou O. Scheinpflugové a Kralupy s Drdovými Hrátkami. Mělnický Vojan letos vůbec účast odmítl, druhý mělnický soubor se nepřihlásil. Chomutov nic nemá, Rakovník už po léta stagnuje, Louny stojí (rozbito). Jak je vidět, potíže jsou všelijaké.

Naše přehlídka se musí utáhnout finančně sama. Máme jenom třítisícovou dotaci od kulturní správy KNV a v krajním případě poněkud přispějí okres a MNV. Proto tak brzká uzávěrka, abychom mohli začít s náborem diváků a získali peníze nutné k provozu. Ze stejných důvodů také nemůžeme zvát soubory ze vzdálenějších míst, zvláště z Moravy — není úhrada. A tak se naše Divadelní léto stává — ať už chceme nebo ne — převážně krajským.

Ještě pár slov o našem domácím souboru, o libochovické Scéně. Pracuje systematicky bez přerušení od r. 1926 a uvádí tři premiéry do roka. K jejím úspěchům v minulosti patřily zejména inscenace těchto her: Lorca, Dům dony Bernardy; Aškenazy, Host; Březovský, Nebezpečný věk; Hochwälder: Veřejný žalobce; Götz: Dům v Montevideu aj. Scéna patří k nejvyspělejším souborům Severočeského kraje. Porotami byly naše inscenace chváleny, vždycky tam bylo ale nějaké to „ale" a tak jsme se ještě do Hronova nedostali. Za ta léta již naši režiséři po tom ani netouží.

A nakonec plánovaný program letošního ročníku LDL:

9. 5. Jan Bor: Zuzana Vojířová (DS Čapek, KASS Děčín)
10. 5. Soutěž mládežnických organizací na téma Jak znáš svou vlast
13. 5. J. de la Forsterie: Výslech po italsku (Malé divadlo STZ Ústí n. L.)
16. 5. Ignát Herman: Náš táta Kondelík (OB Blatná)
20. 5. N. R. Nash: Obchodník s deštěm (Tyl OB Chabařovice)
23. 5. G. Schulze: Čertovy zlaté vlasy (Máj — ÚKDDS Praha)
23. 5. Ivan Klíma: Porota (Máj — ÚKDDS Praha)
27. 5. T. Williams: Tramvaj do stanice Touha (Hálek Nymburk)
30. 5. Sylvanus: Korčak a jeho děti (Tyl Jablonec n. N.)
3. 6. Pavel Dostál: Výtečníci (Scéna Libochovice)

6. 6. Joža Mihule: Zrazené naděje (KP Železný Brod)
6. 6. Ot. Starý: Jak šel Honza do nebe (Malé divadlo Ústí n. L.)

Při vší bídě repertoáru mezi soubory — jsem rád, že repertoár naší letošní přehlídky se zdá dost slušný.

LOTAR SEDLÁK

ODEŠEL ZDENĚK ČELIKOVSKÝ

Není tomu tak dávno, co řady krajského výboru SSAD opustil navždy přítel Jaroslav Hamr z Nymburka, jehož odchod všichni ochotníci Středočeského kraje velmi těžce nesli, a již tu máme jinou smutnou zprávu, která nám oznamuje, že odešel další člen krajského výboru, Zdeněk Čelikovský, řídící učitel v. v. v Petrovicích u Sedlčan, ve věku 64 let.

Celý svůj život věnoval kantořině a vedle toho, jak to hlavně dříve bývalo dobrou tradicí — ochotnickému divadlu. Zvláště česká dramatika mu přirostla k srdci. Dlouhá léta byl režisérem a doslova duší souboru v Petrovicích a současně pracoval i v okresních orgánech, naposledy jako předseda Okresního výboru SSAD v Příbrami. V posledních letech byl i členem krajského orgánu. Přestože měl do Prahy ze všech členů nejdál, nechyběl téměř na žádné schůzi.

Těžko se smířit s tím, že přítel Čelikovský už mezi nás nikdy nepřijde. Bude nám chybět jeho laskavý a moudrý pohled, jeho bohatou praxí fundované rady, jeho smysl pro humor. A jeho skromnost, až plachost, se kterou vždy vstupoval na veřejnost, ať už to bylo s diskusními příspěvky nebo články, byla téměř příslovečná.

Zdeněk Čelikovský byl člověk z rodu Raisových „Zapadlých vlastenců". Z rodu lidí, kteří nadělají spoustu užitečné práce, kteří obětují své osobní výhody i pohodlí pro něco vyššího. Z lidí, kteří nikdy nezklamou.

Přítel Čelikovský šířil kolem sebe vždycky dobrou pohodu a optimismus. Svým taktem si dovedl získávat lidi. Svou prací přesvědčoval. LUBOŠ ŠTERC

SČDO NA KARLOVARSKU

Karlovarský okres patří již po léta mezi ty okresy Západočeského kraje, kde ochotnické hnutí je na opravdové výši. Jmenujme namátkou alespoň některé významné soubory tohoto okresu: Divadelní soubor D 3 při Okresním osvětovém domě v Karlových Varech, Divadelní klub Ostrov, divadelní soubor Jirásek Nejdek . . . Tyto soubory měly vždy plnou podporu v okresním osvětovém domě, dobře pracoval okresní poradní sbor pro divadlo a když v roce 1969 ministerstvo vnitra schválilo registraci, bylo již jen otázkou času, kdy na karlovarském okrese bude ustaven Svaz českých divadelních ochotníků.

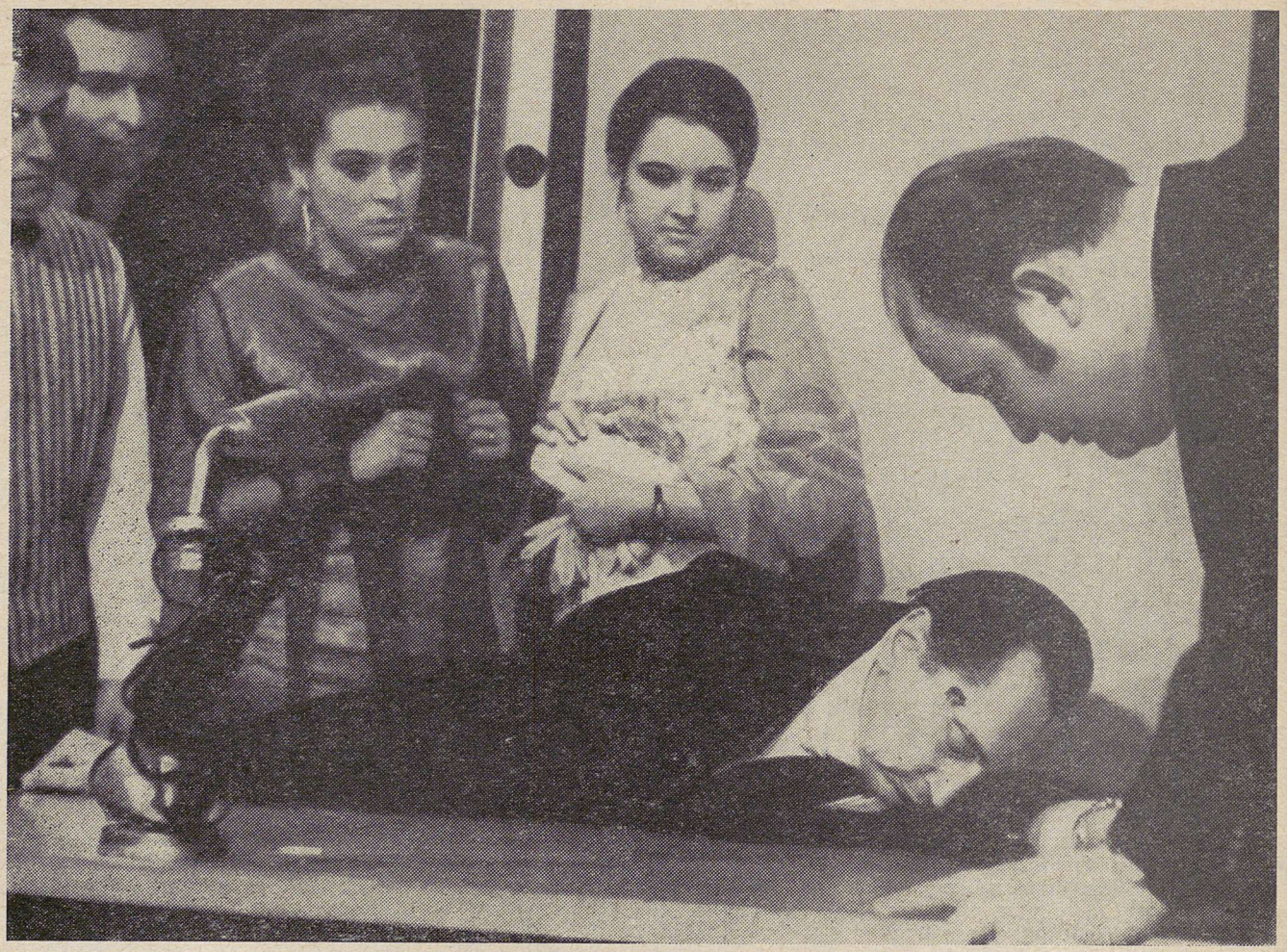
Dalo se dohromady pár divadelních nadšenců — přátelé Honsa, Ondráček, Václavík, Honsová, ti připravili okresní konferenci, byly rozeslány pozvánky, byl navržen okresní výbor a v neděli 23. listopadu 1969 se v Národním domě v Karlových Varech konala ustavující schůze svazu. Konference měla velmi pěkný a hlavně podnětný průběh. Přítomní delegáti nakonec zvolili okresní výbor, do jehož čela byl postaven přítel Honsa. Výbor začal vyvíjet dobrou činnost. Ustaveny komise: malých forem, pro dětská a mládežnická divadla, dramaturgická, tisková, které si připravily plán své budoucí práce, hovořilo se o získávání dalších členů do svazu, výbor je pravidelně informován př. Honsou o situaci v ústředním výboru SČDO. Ve svém výhledovém plánu chce výbor být nápomocen začínajícím souborům. Jako hlavní akci v tomto roce připravuje spolu s MěstNV a ONV v Karlových Varech velkou divadelní ochotnickou akci Karlovarské divadelní velikonoce, které proběhnou o letošních velikonocích v karlovarském divadle, kdy přivítáme i soubory z jiných krajů, kde se uskuteční také seminář o dramaturgii a další akce svazu. Dále se bude okresní výbor podílet na květnovém divadelním festivalu v Nejdku a na dětském divadelním festivalu rovněž v Nejdku.

Svaz českých divadelních ochotníků vyvíjí tedy na Karlovarsku opravdu dobrou a iniciativní činnost. Věříme, že ochotnické hnutí na Karlovarsku se bude i nadále projevovat tak jako dosud a že karlovarské soubory budou patřit mezi soubory špičkové.

JIŘÍ BUREŠ

S. Delaneyová, Chuť medu. Inscenace D 3 Karlovy Vary

Pražský soubor ZK Motorlet uvádí Dům u dvou vražd. Foto Pražák

DŮM U DVOU VRAŽD NA SMÍCHOVĚ

Na malé divadelní scénce ZK Motorlet v Praze na Smíchově jsem viděl již šestou reprízu detektivní hry anglických autorů Arthura Watkyna a Ernesta Dudleye Dům u dvou vražd. Autoři dobře znají své řemeslo a jejich detektivky Pan Dodd má schůzku, Co v detektivce nebylo a Anna přechází na červenou se hrají v několika evropských zemích.

Právě text byl nosným pilířem hereckých výkonů v této inscenaci. Hned v prvním dějství se diváci seznámili s pěti podezřelými i s příští obětí, a pak jim stačilo sledovat jen text (často odříkávaný), aby zůstali v dalších třech jednáních napjati až do konce hry. Od druhého aktu, kdy na scénu přichází soukromý detektiv dr. Morelle, dostává hra patřičný spád. Hynek Podivín svým přirozeným hereckým projevem a humorem strhuje nejen diváky, ale i své spoluhráče.

Pochopitelně jako většina amatérských souborů i tento smíchovský trpí nesourodým výkonem herců, hlavně mladých, ale lze také říci, že je na všech vidět práce režisérů představení Hynka Podivína a Antonína Hübnera. Celé inscenaci vadilo příliš malé jeviště (2,5×6 m), na které výtvarník Vilém Uher musel postavit dvoje dokonale se zavírající dveře a velké okno a režiséři rozmístit často až devět postav hry.

Zvláště příjemné bylo posezení s celým souborem po představení. Tam jsem se dozvěděl,

že divadelní soubor Motorletu vznikl před třemi lety spojením někdejšího divadla Malostranské besedy s dřívějším místním souborem, který hrál jen pro děti,

že od té doby členové souboru ve věkovém rozmezí od čtrnácti do devadesáti let hrají pro děti i pro dospělé,

že mají několik přátel v pražských profesionálních hercích a

že soubor připravuje Caesara V. W.

Tak ať se jim povede! -jp-

O JEDNOM ŠKOLENÍ

Před časem proběhlo v redakčním středisku „Koksař" v Trojanovicích na Valašsku školení vedoucích dětských souborů z okresu Přerov. Sjelo se třicet účastníků, většinou učitelů a učitelek základních devítiletých škol a dramaticko-literárního odboru lidových škol umění. Školení vedla Jindra Delongová a zúčastnil se ho také učitel a vedoucí souboru z Bělotína, člen přípravného OV SČDO Miroslav Chaloupka, kterému jsme položili několik otázek.

JAKÁ BYLA NÁPLŇ ŠKOLENÍ?

První den hovořila Jindra Delongová o divadelních školách v Anglii a Holandsku, o jejich náplni, smyslu a poslání. Všichni jsme měli dojem, že by to mělo být podobně i u nás... Sobota a neděle patřily praktickým ukázkám práce s dětmi, etudám na soustředění pozornosti a práci s dramatizací Trnkovy „Zahrady", cvičení hlasu a výslovnosti — vše formou hry. Dalším tématem byl rozvoj dětské fantazie. Lektorka dokumentovala, jak se dá fantazie probouzet hudbou, jak se z dětských her rodí nové etudy a zvláště jak hraní se musí prolínat celou přípravou dětského souboru až do konečného uvedení dramatizace či jiného jevištního útvaru na jevišti. Další témata byla seznámení souboru s textem, práce s textem, práce na jevišti, třeba i improvizovaném, a další přípravy představení, jako je scéna, kostýmování a maskování. Byla nám také předvedena příprava scénky „O šišlavé princezně", kterou pak museli také připravit a zahrát i posluchači přítomným dětem.

MĚLI JSTE MOŽNOST OVĚŘIT SI NA ŠKOLENÍ TEORII V PRAXI?

Ano, v závěrečné části školení si učitelé prakticky vyzkoušeli sami některé postupy při improvizacích, při provádění kolektivních etud a na hrách podporujících rozvoj fantazie a schopnost soustředění.

CELKOVÝ DOJEM ZE ŠKOLENÍ?

Určitě splnilo svůj účel, pokud ovšem posluchači uplatní nové poznatky ve své praxi. Velikým přínosem většině posluchačů byl asi samotný přístup Jindry Delongové k dětem. Posluchači dosud s dětmi pracovali tradičním způsobem a ještě k tomu nepravidelně a nárazově. Zlepšit by se měl poměr vedoucích škol a celých učitelských kolektivů k této práci s dětmi. Mimo LŠU — a zde nejsou kroužky utvořeny všude — můžeme počítat jen s pochopením, nadšením a dobrou vůlí učitelů. Práce s dětmi je ovšem vyčerpávající a málokdo ji ocení. A není zrovna lehké zavděčit se inspektorům, ředitelům, rodičům i dětem ...

■ Okresní soutěž divadelních souborů Děčínska má letos opět finálovou přehlídku v Rumburku v rámci oslav výročí Rumburské vzpoury ve dnech 7. až 20. května. Přehlídka, které se zúčastní asi pět souborů, je dotována peněžními i věcnými cenami. Krajská přehlídka Severočeského kraje se letos uskuteční ve dnech 15.—18. května v Žatci.

■ Kulturní správa ONV Teplice vypisuje v rámci oslav 25. výročí osvobození republiky soutěž pro amatérské divadelníky, nazvanou TEPLICKÁ AKTOVKA. Řád soutěže předepisuje pro každý rok jiného autora, pro letošek A. P. Čechova. Soutěž je dotována peněžními cenami. Přihlášky se přijímají do 30. června na KS ONV Teplice. Do přihlášky je třeba vedle běžných údajů uvést, kdy může porota zhlédnout představení pro výběr.

■ Na Děčínsku stále rostou řady SČDO. V Malšovicích se narodil nový soubor, složený vesměs z mladých lidí. V lednu měli premiéru Cimmermannova Aktu. Všichni členové souboru se hlásí do SČDO.

Opavský soubor Slezáci hraje pohádku Neohrožený Mikeš

ÚRODA PŘEHLÍDEK NA NOVOJIČÍNSKU

Okres Nový Jičín se může pochlubit plejádou divadelních festivalů, které si po léta udržují dobrou úroveň a staly se nedílnou součástí kulturního života okresu. Všem těmto akcím vévodí ŠTRAMBERSKÉ DIVADELNÍ ÚTERKY. Je to festival, na němž se představují přední moravské ochotnické soubory a jehož organizace a celková úroveň má rok od roku stoupající tendenci. Letošní 7. ročník má v březnu a dubnu tento repertoár: R. Merle, Vláda žen (KP Frenštát), N. Coward, Duchové na zemi (Divadlo Hanácké obce, Prostějov), Šamberk, Rodinná vojna (Fatra Napajedla), Krpata, Talár v městečku (Bezručovo divadlo Olomouc), Stroupežnický, Zvíkovský rarášek a Klicpera, Potopa světa (ZK Kotouč Štramberk), Zeyer, Radúz a Mahulena (Stálá divadelní scéna N. Jičín), Dostál a Pogoda, David a Dominika (Studio DOS Olomouc) a bratří Mrštíků Maryša (Meopta Přerov).

Místem okresních přehlídek je již deset let vesnička LIBHOŠŤ, ležící na hlavní silnici mezi Novým Jičínem a Příborem. Přehlídky klapou i přes nedostatečné technické vybavení a hybná páka celé akce, pan Slavíček, se jistě postará i o budoucí ročníky. — BORDOVICE u Frenštátu byly kdysi známé jako dějiště krajských přehlídek vesnických souborů. I když se tato akce bohužel neudržela, představují se zde díky obětavým pořadatelům alespoň soubory z okresů Nový Jičín a Frýdek-Místek. — Díky předsedovi OV SČDO Bohumilu Matulovi se pořádají festivaly i v docela malé vesničce Lubina. Letošní LUBINSKÉ VESNO bude hostit celkem čtyři soubory. — Na jaře proběhne také tradiční BERNARTSKÉ DIVADELNÍ JARO za spoluúčasti souboru ze sousedního Opavska. — Připočteme-li ke zmíněným ještě festivaly ve FRENŠTÁTĚ, kam bývá v soutěžních letech zpravidla umísťována krajská přehlídka, můžeme snad Novojičínsko po právu nazvat okresem ochotnických festivalů. Za této situace není divu, že Nový Jičín byl prvním okresem Severomoravského kraje, který ustavil už v prosinci loňského roku řádný okresní výbor SČDO a získal do konce ledna 62 členů Svazu.

*

K anketě divadelního souboru Domu dětí a mládeže ze Svitav nám přišla řada dopisů. Velmi často se vaše odpovědi nápadně podobají odpovědím dětí ze svitavského souboru. Také vám se na zkouškách nejčastěji nejvíce líbí PŘESTÁVKY a nejméně MÁLO PŘESTÁVEK. Podle vašich představ by tedy byla zkouška jedna velikánská přestávka a uprostřed ní by se asi tak 10 minut něco dělalo. Takže novou hru byste nacvičili hravě za pouhých deset let.

Několikrát se však na otázku CO SE VÁM PŘI NÁCVIKU NEJVÍCE LÍBILO? objevila odpověď, se kterou jsme se v anketě dříve nesetkali, a to IMPROVIZACE. To nás potěšilo, je vidět, že tam, kde zařadili do schůzek souboru improvizace, jsou s nimi děti spokojené. Píší ale také, že je baví „legrace, všechno, soutěže, hry, čtení knížek, recitace" a dokonce jednou i „drby".

A CO BY CHTĚLY DĚTI HRÁT? Nu princezny, piráty, tanečnice, Šebestiána a hlavně zlobivé a divoké kluky.

A CO BY NECHTĚLY HRÁT? „Vzorné a ulízané žáčky, ředitele Eldrsna ze „Ságy rodu Forsytů", a Borek by jen velmi nerad hrál „milovníka".

A JAKÉ SI CHCETE ZVOLIT ŽIVOTNÍ POVOLÁNÍ? „Překladatelka, zootechnik, zvěrolékař, spisovatel, fyzik, ornitolog, fotograf, lesník, myslivec, plavčík, několikrát nevím a jednou herec a jednou herečka. Jak je tedy vidět, vůbec si děti, které hrají divadlo, nemyslí, že z nich vyrostou samí herci. A to je taky dobře. Ovšem trochu nás překvapila Alenka, která chce být „důchodkyně". Asi hned, jak vyjde ze školy. Doufám, že si to ještě rozmyslí.

Skoro všichni se shodujete na tom, že byste chtěli ještě hrát divadlo, a to HODNĚ VESELÉ.

Nejhorší je to ovšem opět s vaší odpovědí na otázku JAKÝ BY MĚL BÝT VEDOUCÍ KROUŽKU? Několikrát je sice napsáno „takový, jaký je — ten náš nám úplně stačí . . .", ale to my nemůžeme posoudit, to byste nám o něm museli napsat víc. Ale jinak máte na vedoucí tak vysoké požadavky, že vám asi nebudeme moci vyhovět. Podle vás by měl být vedoucí: „Moderní, mírný a chápavý k dětem, dobrák od kosti, mající autoritu a mluvící pravdu, měl by vám všechno dovolit, měl by mít smysl pro humor, všemu rozumět, být chytrý a pěkný." Tak už by mu potom chyběla jen pěkně vyvedená svatozář. Myslím, že budeme musit vypsat anketu pro vedoucí, aby nám napsali, jak by měly vypadat děti v kroužcích. Jen nevím, kolik by jich tam potom zbylo.

K uveřejněným obrázkům svitavského souboru nám píšete, že jste chlapce převlečené za děvčata poznali JEN podle toho, že jsou jim malé dívčí střevíce a ze je mají na patách sešlápnuté.

Ale našli se i pochybovači, kteří psali, že na obou obrázcích jsou to děvčata a že si „vymejšlíme". Ty pochybovače ujišťujeme, že si vůbec nevymejšlíme a že na obrázku č. 1 jsou to opravdu převlečení chlapci.

NÁPADNÍK

(Určeno dětem, které si rády vymýšlejí)

A NYNÍ K NAŠÍ DLOUHODOBÉ SOUTĚŽI.

Slíbili jsme vám, že v průběhu soutěže budeme nejhezčí nápady odměňovat knihami. Dnes se tedy dozvíte jména prvních vítězů. Úryvky z některých dopisů jsme již otiskli a také jsme psali, že se nám nelíbí ty „krvežíznivé" detektivky. Dnes musíme naše autory pochválit, protože detektivní náměty, které nám mezitím došly, se nám už líbí mnohem více.

Knihy posíláme malé PETŘE KRIEGLEROVÉ za „Pohádku o vodníkovi", ŠÁRCE PTÁČKOVÉ za pohádku „O škole, kde je všechno naopak" a VĚŘE FIŠEROVÉ za pohádku, která se jmenuje „Pohádka o pohádce" a začíná takto:

„Bylo jednou jedno pohádkové město. V tom městě žily samé pohádky. Velké, malé, krátké, dlouhé, mladé, staré, krásné a škaredé. Také tam žil malý chlapec Jeník Pohádka. Jeník se jednou rozhodl, že půjde na zkušenou do světa a tak šel . . ."

Detektivní náměty nám posíláte (na rozdíl od pohádek) většinou bez názvu. Knihu za nápady na detektivku dostane HANA KRIEGLEROVÁ, ALENA JOJOVÁ, VÍTĚZSLAV VLČEK a HELENA DVOŘÁKOVÁ, která nazvala detektivku „Ztracené hodinky". Detektivka má tu velkou výhodu, že se odehrává ve škole a že by v ní mohl hrát celý houf dětí. Posuďte sami:

„Eva s Alešem šli do školy. Po škole Eva zjistila, že jí chybějí hodinky, které si před vyučováním dala do kapsy u kabátu. Ihned prohledala kapsu znovu, ale hodinky nenašla. Svěřila se s tím kamarádce Ivaně. Ivana to řekla Aleně a tak za chvíli se to dozvěděla celá třída. Všichni začali pohřešované hodinky hledat. Vtom připlachtil učitel Cicvár, známý to kantor přírodopisu a matiky, zakabonil se a pravil: „Co se to tu děje? Všichni domů a rychle! Tady není

Původní titulek Šárky Ptáčkové

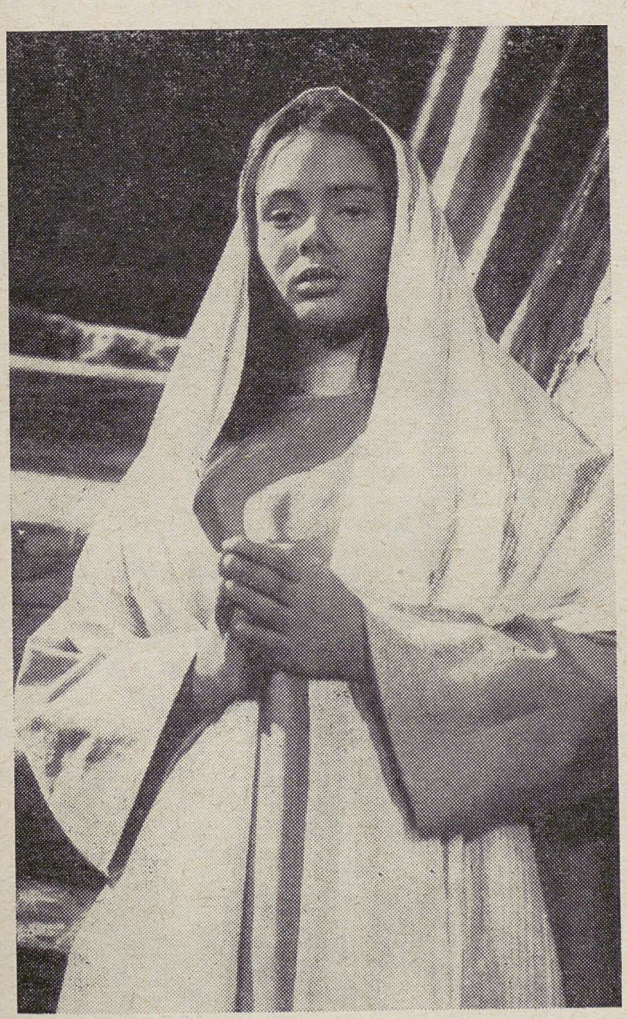
holubinec, ale škola. Stejně máte dost učení!"...

Abych vás dlouho nenapínala — hodinky se nenajdou, následuje křížový výslech doma, zákaz dívat se týden na televizi a další tresty. Nakonec se najdou hodinky v podšívce kabátu, kam propadly napáranou kapsou.

Jen vám ještě musím připomenout, že naše soutěž nekončí a že můžete posílat další nápady. Samozřejmě i ti, kteří se ještě soutěže nikdy nezúčastnili. Čekají na vás další knihy a konference nejlepších dopisovatelů. Adresu znáte: Nápadník AS, Dům dětí a mládeže, Lidická 50, BRNO.

INSPIRACE

V minulém sloupku inspirace jsme hovořili o improvizacích, ke kterým bylo podnětem slovo. Námět (titulky z novin, reklamní hesla, charakteristika postav) byl zadán předem. Nejdříve byl tedy dán celý inspirační podnět a pak děti vytvořily samostatně improvizaci, vycházející z tohoto podnětu. Dnes nezadáme dětem námět předem, ale povedeme je slovně přímo v průběhu improvizace. Děti tedy nebudou vědět, jak se bude námět vyvíjet a budou na naše slova reagovat bezprostředně. Někdy necháme situaci, kterou jsme v průběhu improvizace navodili, děti samostatně dořešit.

Olga Hurská v sobotecké inscenaci Komedie o hvězdě

Tyto improvizace s dětmi děláme pokud možno vždy kolektivně, aby děti neměly pocit, že jsou sledovány. A to i tehdy, když námět sám není kolektivní a děti při něm mezi sebou nenavazují kontakt, neřeší společně téma, ale každý reaguje sám za sebe a sám pro sebe.

Je dobře, můžeme-li účin slovního podnětu ještě zesílit hudbou. Buď si připravíme předem vhodnou reprodukovanou hudbu, nebo, a to je mnohem lepší, získáme pro práci s dětmi klavíristu, který je schopen improvizovat.

Nejdříve je nutno docílit toho, aby se všechny děti plně soustředily, každé přišlo z jiného prostředí, do poslední chvíle se živě bavily, sdělovaly si nejnovější „události". Ale to je nakonec nutné před každou improvizací, před zahájením jakékoliv společné práce.

Necháme děti po určitou dobu klidně ležet nebo sedět, a to tak, že buď zavřou oči, nebo se dívají na jeden bod na stropě, nebo na zemi — při tom můžeme buď klidně dětem vyprávět příběh, který navodí atmosféru pro příští improvizaci, nebo podpořit soustředění hudbou. Nebo jim můžeme navodit atmosféru, např.: „Ležíte na louce, je krásný den, slunce příjemně hřeje. Na nic jiného nemyslete."

Když vidíte, že se děti uklidnily a že jsou dostatečně soustředěné, můžete začít se slovním vedením improvizace. Půjde nám o to, abychom dětem vybavili určitý známý pocit, určitou atmosféru-situaci, na kterou okamžitě reagují svým jednáním. Nemohou uvažovat o tom, jaký pohyb by nejlépe vyjádřil danou situaci, nemohou se zabývat tím, JAK se chovat, ale musí okamžitě, upřímně reagovat na podnět. Nemohou si nic připravit předem, protože nemohou vědět, jak se bude situace vyvíjet dál. Nejdříve tedy námět, ve

Recitační studio Šrámkova domu v Sobotce uvádí Komedii o hvězdě

kterém bude každý jednat sám za sebe. Příklad:

Všude je úplný klid, je letní ráno, pomalu se probouzejí ptáci a začínají zpívat, otvíráte oči, rozhlížíte se kolem, kde to vlastně jste? Ležíte na malém palouku uprostřed lesa, kolem jsou vysoké stromy, pozorujete veverku, která skáče s větve na větev, už se vám nechce ležet, vstáváte pomalu, prohlížíte si okolí, vysoké stromy kolem. Najednou slyšíte žalostné ptačí pípání, kolem jsou husté keře, někde tam uprostřed pláče malý ptáček, možná, že je raněný, nemůžete se k němu dostat, mezi keři jsou ostružiny, které mají ostré trny, musíte postupovat pomalu, opatrně — už vidíte ptáčka, je zapleten do hustých větví a nemůže ven, opatrně jej berete do ruky a vyprošťujete jej z větví. Je celý ustrašený, ani křidélka, ani nožičky nemá poraněné, natřepává si peří a chce vzlétnout, ale vám se líbí — nejraději byste si ptáčka nechali, ale doma by mu bylo smutno po lese, po svobodě, co uděláte?

Většina dětí jistě nechá ptáka letět, bude sledovat jeho let. Některé možná neodolá touze vzít si jej domů. Každé dítě bude řešit situaci po svém.

Podaří-li se nám navodit takovou atmosféru, že dětem nečiní potíže reagovat svobodně na naše slovní vedení, můžeme přejít k improvizacím kolektivním, kde už budou dětí řešit společně situaci, kterou jsme navodili. Můžete tak uvádět dětí do různých situací, kdy je nutno, aby jeden pomáhal druhému, kdy už nikdo nemůže řešit situaci sám, kdy se projeví smysl pro kolektiv — nebo sobectví. Tak můžete, ovšem nenásilně, využít těchto improvizací i k upevňování etických zásad. Vedete opět celou skupinu dětí slovem. Příklad:

Jste v horách. Je slunné zimní odpoledne. Jdete na společnou vycházku. Lyže jste nechali doma, rozhodli jste se jít na pěší vycházku po ušlapané cestě. Chvílemi se koulujete, setřepáváte s větví sníh, jste veselí. Před vámi se otevírá krásný pohled do údolí, ukazujete si známá místa v dálce, dohadujete se, jak se jmenují hory na obzoru, zase jdete bezstarostně dál. Najednou se zvedá vítr, obloha se rychle zatahuje, začíná hustě sněžit. Rozhodujete se pro návrat, jste dosti daleko od chaty. Sněží tak hustě, že nevidíte na krok, sníh se vám lepí na obličej, do očí. Musíte podniknout něco, aby se nikdo z vás neztratil. Kdyby někdo zůstal sám, mohl by snadno zabloudit a zmrznout, zabezpečte se nějak, udělejte něco... Jdete proti silnému větru jen těžce, cestu znáte, nebloudíte, ale některým z vás rychle ubývají síly. Někteří opravdu nemohou dál, klopýtají, padají na zem. Bořite se v hlubokém sněhu. Chcete se zachránit. Půjdete-li dál, skutečně se zachráníte, ale kamarádi, kteří již nemají dost sil a zůstali ležet ve sněhu — zmrznou. Musíte se rozhodnout, chcete-li zachránit sebe — nebo i své kamarády...“

Řešení necháme na dětech. Určitě najdou východisko. Buď společnými silami odnesou kamarády, kteří už nemohou, nebo pošlou několik silných pro pomoc a ostatní zůstanou pohromadě, aby hřáli svými těly bezmocné kamarády. Nebo začnou stavět ve sněhu bivak. Nejsou už jen jedinci, jsou kolektivem, ve kterém jsou silnější a slabší, ve kterém nikdo není sám, jeden se může spolehnout na druhého.

Chování dětí při těchto slovem vedených improvizacích je zcela přirozené. Nemají potíže se zvládnutím prostoru, s chůzí, nikdo jim nemusí říkat, jak mají pohybovat rukama, nikdo jim nemusí předehrávat gesta, odpočítávat kroky. Jejich jednání plně odpovídá SITUACI.

Když však s dětmi nacvičujete hru pro jevištní vystoupení, máte potíže s každým příchodem na scénu, s každým gestem, s rozehráním scény. Ruce a nohy najednou dětem překážejí, jsou nemotorové, neumějí se otočit. Přirozené dětské jednání je to tam. Je to proto, že se děti domnívají, že se na scéně musí pohybovat nějak jinak než v obyčejném životě. Vědomí herecké tvorby nejsou samozřejmě schopny, zbývá tedy jen vrátit jim dětskou přirozenost. Právě časté improvizace tomu nejvíce napomáhají. Máte-li na mysli už konkrétní hru, kterou chcete s dětmi nacvičit, je dobře brát náměty k improvizacím právě z této hry. Nejdříve můžete začít tak, že vedete děti slovně, jak jsme o tom psali dnes, že je uvedete do určitých situací a necháte je situace dořešit. Pak s dětmi text hry několikrát přečtete a necháte je určité scény improvizovaně hrát s vlastním textem, nezáleží na přesnosti ale na tom, aby v každé scéně bylo vyřešeno to, co tam řešeno má být. Teprve potom, když děti našly jakousi opakovatelnou formu hry, vrátíme se k původnímu textu, který už musí děti respektovat a naučit se. Dětem tak zůstane pocit vlastní hry, kterou od počátku spoluvytvářely, a chovají se pak na jevišti přirozeně.

A tak se nestanou improvizace jen jedním z výchovných prostředků, ale pomáhají vám také ve vaší další práci — při přípravě jevištního pořadu. Nelitujte proto hodin věnovaných improvizacím a nedomnívejte se, že vás jen zdržují od nácviku. Rozhodně se vám tato činnost vyplatí. Děti budou také na scéně mnohem jistější, pohotovější, přirozenější.

J. D.

PROČ HRAJEME I PRO DOSPĚLÉ

Snad by stačilo říci, že večerní představení hrajeme pro rodiče dětí, kteří přece touží vidět výsledky jejich práce. Nebyla by to však celá pravda. Nemohli bychom hrát pouze pro rodiče a příbuzné, protože by nenaplnili sál a my bychom na takové představení museli doplácet, což není pro nás únosné, nestojí za námi žádný mecenáš.

O dětská představení stojí i jiní lidé, kteří nemají děti v souboru a nemají třeba děti vůbec. Za řadu let získali jsme si okruh svého stálého, pozorného a vnímavého obecenstva. Nemáme nabito, ale nezeje na nás poloprázdný sál.

Při průzkumu bychom zjistili, že lidé na naše představení přicházejí z několika různých důvodů. Především jsou to ovšem rodiče, příbuzní a známí. Jiní přijdou proto, že mají rádi děti a působí jim potěšení vidět je na jevišti. Někteří chodí jenom na dětská představení a vášnivě se na ně těší — hlavně ti starší, jak bychom mohli pro ně nehrát! Přijde i věrná hrstka uvědomělých, kteří považují za svou kulturní povinnost podporovat činnost místních dětí. A posléze sedávají v hledišti takoví, které okouzluje zvláštní ovzduší dětských představení, jeho čistá, srdečná radost, upřímné nadšení, kteří chápou kouzlo jeho poezie, jeho svěží, mladé krásy. Máme rádi všechny své diváky, ale tito jsou přece jenom nejvzácnější, oni jsou naše inspirace, od nás k nim a zpět přede se kouzelné vlákno vzájemného kontaktu, který rozžíhá jiskru vzrušení v hercích na jevišti, i v dětských. Tehdy přicházejí větší děti našeho souboru Lipka po prvních výstupech za kulisy se zářícíma očima a šeptají: „Dneska se krásně hraje! Je tu to pravé obecenstvo!“

JARMILA HANZÁLKOVÁ

Komedie o hvězdě — inscenace Recitačního studia Šrámkova domu v Sobotce (1968)

DĚJINY POVÁLEČNÝCH JIRÁSKOVÝCH HRONOVŮ Z PTAČÍ PERSPEKTIVY

XXX

Jubilejní Hronov byl nejvýznačnější událostí ochotnického roku 1960 vedle celostátní soutěže vesnických souborů, kvantitativního nástupu malých jevištních forem a množících se příznaků blížící se a široce podmíněné krize tradičního typu ochotnického divadla. Tříčlenná porota viděla jen v Čechách a na Moravě za šest neděl na padesát inscenací (zčásti na mezikrajových přehlídkách v Krnově a Jaroměři) a její úkol byl ztížen koncepcí, striktně určenou ministerstvem, diktující např. do programu minimálně 2 inscenace Jiráskových her. V situaci, kdy soubory přirozeně reagovaly na jednostrannou propagaci Mistrova díla v minulých letech, došlo dokonce k tomu, že bylo nutno zadat na poslední chvíli inscenaci Kolébky disciplinovanému jaroměřskému souboru. (Podobně byl ovlivňován výběr všech Hronovů v letech 1949 až 1962 včetně.) V programu vystoupil vedle nejvyspělejších souborů i začínající vojenský kolektiv (jeho představení Kynclova Vojáka, hry přinášející nejméně frázovité tóny do tradice her o Fučíkovi, patřilo k nejúspěšnějším!), vedle tradičního se objevilo divadlo poezie a úspěšný kabaret (PKO Pardubice), vedle souboru velkoměsta kroužek z malé obce. Vystoupení dvou profesionálních divadel vyznělo jako jen formální pokus o demonstraci jednoty našeho divadelnictví. Většina představení byla sice poctivě secvičena, ale bez originality a vynalézavosti, bez jiskry a nápadu. Připomílaly hromadnou produkci z běžícího pásu, ale nebyly tvorbou. To už nestačilo v roce 1960, kdy profesionální divadla začala vydávat v řadě inscenací cenné plody, kdy začala všeobecně prudce stoupat křivka náročnosti a kdy se začaly s nebývalou otevřeností a odborností psát úvahy o moderním divadle. Náročnějším požadavkům dostála na jubilejním Hronovu — přísněji vzato — jen Borchertova moralita Venku přede dveřmi v provedení plzeňského souboru Medika. Jestliže u Vojáka šlo o zdařilý výsledek typické ochotnické práce, pak u sugestivně otřesné obžaloby války, v niž vyznělo plzeňské představení, šlo o výsledek vpravdě výjimečný, k němuž se může hnutí vypnout jednou za léta na základě souhry řady šťastných okolností.

XXXI

Ojedinělé vítězství Jiráskovy hry. Královéhradečtí ochotníci se v inscenaci Jana Roháče úspěšně pokusili o současný výklad: ostře a neschematicky vyjádřili oba světy dramatu, potlačili dramatické retardace, některé scény, zvláště závěr, realizovali výrazně divadelně, zčásti i proti autorově představě. Inscenace měla prudké tempo hlavně díky absenci zbytečného psychologizování a historizující ornamentiky. Představení nepoučovalo o historii, snažilo se provokovat dnešek. Ostatní představení se lišila stupněm herecké vyspělosti (nejlepší u gottwaldovské inscenace Lišky a hroznů a lounské Třetí sestry), ale všechna patřila pod společného jmenovatele konvence, malé osobitosti, průměrnosti, nevýbojnosti. V této době už mohutně kvantitativně nastupují malé jevištní formy, což se z ústředních přehlídek projevuje zatím jen na Wolkrově Prostějovu a Šrámkově Písku. Hnutí malých jevištních forem se v této době stává nejprogresívnější součástí amatérského divadelnictví, urychluje svými výsledky dlouho už postupující proces diferenciace tradičního ochotnického divadla a podstatně přispívá nejen k hlubšímu chápání moderního divadelního projevu, ale i k formování smyslu amatérského divadla v naší společnosti.

XXXII

Ročník 1962 pomohl upřesnit hranice mezi prvky dožívající staré tradice (jednostranné chápání ochotnického jako náhražky profesionálního divadla a výsledky sice nadšené, ale málo tvůrčí) a zárodky moderního ochotnického divadla, pokoušejícího se o tvůrčí uměleckou práci s výrazně aktivním vztahem k starým i novým textům, jejichž hodnoty konfrontuje s vlastním myšlením a cítěním člověka této doby. Nejúspěšnější hronovské inscenace byly projevy bohaté umělecké fantazie svých tvůrců a počítaly s fantazií svých diváků (i dětských — olomoucká inscenace Lichého Fripiri), měly poezii, pracovaly s uměleckou zkratkou, jevištní metaforou, dýchaly rytmem současného života. Tyto znaky výrazně nesl program broumovského Kladivadla, kabaret P. Fialy O myšilidech. Byl to poeticko-satirický kabaret, který pestrým sledem nejrůznějších výrazových forem naléhavě vyslovoval touhu po přímosti a citovosti v lidských vztazích a ostře útočil na novoměšťáctví. Z divadelních představení měl největší úspěch brněnský Hadrián — právě od této tvůrčí inscenace se datuje nová cesta kolektivu J. Skřivana, po léta našeho nejúspěšnějšího souboru. Svitavský soubor uvedl Brechtův Kavkazský křídový kruh s několika výjimečnými hereckými výkony, v celkové koncepci bylo však jeho představení poplatné profesionálnímu vzoru. Nálada Hronova byla na bodu mrazu pod vlivem řady dalších neúspěšných představení, pod vlivem zveřejněných tzv. „perspektiv" ochotnického divadla (dosti jednostranný a v prvních verzích nedobře formulovaný pokus o určení smyslu a další cesty amatérského divadla narážel na prudký odpor většiny ochotníků) i pod vlivem poroty, která ne vždy našla pro vyslovení náročných kritérií vhodnou formu. A přece právě tento Jiráskův Hronov přiměl podstatnou část vyspělých ochotníků k poctivějším úvahám o nutnosti kvalitativní přeměny chápání společenského smyslu ochotnického divadla.

Na titulním snímku olomoucká inscenace Davida a Dominiky

Amatérská scéna, ročník VII (Ochotnické divadlo, ročník XVI), číslo 4, duben 1970. Vydává ministerstvo kultury v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46. — Redakce Amatérské scény: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek. — Grafická úprava: Nina Roháčová. — Technická redakce: Jana Zubíková. — Adresa redakce: Praha 2, Vinohradská třída 2, telefon č. 22 10 57. — Tiskne Státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2, Slezská 13. — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. — Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs. — Vychází jednou měsíčně. — Toto číslo mělo redakční uzávěrku v únoru 1970.

© *Nakladatelství Orbis, n. p., Praha 1970.*

XIX-XXXIX

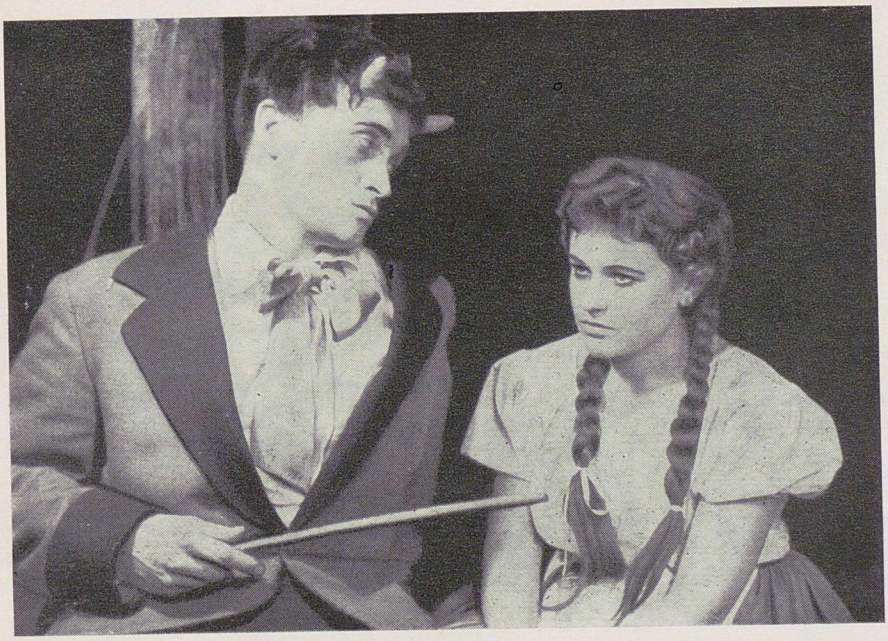
JH

Deník Anny Frankové (Svitavy) – 28. Hronov

Posledni dějstvi (Zeyer Budějovice) – 29. Hronov

Zkoušky čerta Belinka (Máj Praha) – 28. Hronov

Trojané (Máj Praha) – 29. Hronov. Všechny snímky Karel Minc

Legenda o lásce (Skřivani Brno) na 27. Hronově

Divadlo na Vinohradech uvádí Vančurovu Josefinu. Foto Sochůrek